

Delavska enotnost

Glasilno Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Ljubljana, 13. marca 1997 ☆ številka 9 ☆ letnik 56

Poročali smo že, da je Janez Černač začel zbirati 40.000 podpisov, s katerimi hoče državnemu zboru vsiliti referendum, ki naj bi preprečil vračanje gozdov veleposestnikom, zlasti tujim fevdalcem. Zbiranje podpisov za referendum o zavarovanju gozdov vodi poseben nacionalni odbor, ki ima sedež v Domu sindikatov, na Dalmatinovi 4 v Ljubljani. Predstavniki tega odbora tam dežurajo vsak dan od devete do osemnajste ure.

Podpise za zavarovanje gozdov bo zbirala tudi ZLSD, kateri se je menda pridružil tudi Zmago Jelinčič. Čeprav njihovo vprašanje še ni dokončno izoblikovano, je jasno, da se od Černačevega razlikuje zlasti glede obsega vračanja gozdov cerkvi. Referendum o gozdovih načrtuje tudi LDS, ki pa cerkvi so imeli različna mnenja tudi funkcionarji območnih organizacij ZSSS, ki so se prejšnji teden pogovarjali o tehnični podpori zbiranja podpisov za Černačev predlog.

Sicer pa je glavno vprašanje, ali bomo neumen zakon o denacionalizaciji pravočasno spremenili. Če ga ne bomo, bodo nekdanji veleposestniki, sedanji tujci, dobili v last najlepše slovenske gozdove. Bomo to preprečili?

Na vrsti so določbe o sindikatu

Sreda, 14⁰⁰ Pogajanja o prenovljeni splošni kolektivni pogodbi se bodo jutri nadaljevala. Kot nam je povedal Gregor Miklič, bodo najprej obravnavali štiri člene, ki zadevajo položaj sindikata v podjetjih. Pogledi na to vprašanje so zelo vsaksebi; delodajalska stran skuša sindikate iz podjetij izriniti, ti pa hočejo ohraniti sedanje pozicije. Delodajalci svojo zahtevo utemeljujejo z novouvedenim soupravljanjem, sindikalisti pa zatrjujejo, da lahko soupravljanje v podjetjih uveljavljajo le oni.

Ko bodo člene o sindikatu »odkljukali«, bodo začeli obravnavati tarifni del. Ta bo verjetno še zahtevnejši, saj delodajalci težijo k ukinitvi številnih dodatkov ali vsaj k njihovem velikemu znižanju.

Funkcionarji območnih organizacij ZSSS se posvetujejo o podpori zbiranja podpisov za Černačevo pobudo.

● Milena Sitar, sekretarka območne organizacije ZSSS za Gorenjsko:

Delavcem, ki si sami nočejo pomagati, ne more pomagati niti sindikat

stran 2

● Anton Turšič in njegova pravica

Tri leta brez plače

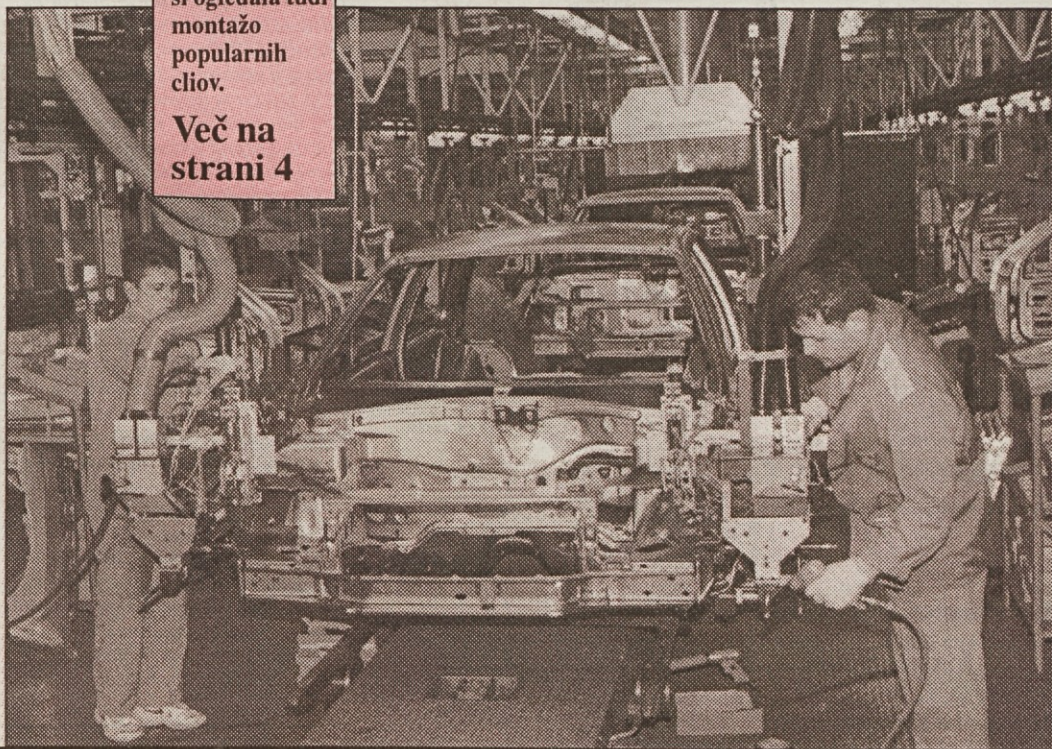
stran 8

Skei krepi sodelovanje z avstrijskimi in madžarskimi kovinarji. Predsednika obeh sosednjih sindikatov sta med drugim obiskala Revoz, kjer sta si ogledala tudi montažo popularnih cliov.

Več na strani 4

Stanič prevzel krmilo

Danes so delodajalci dobili novega predsednika Jožeta Staniča. Kot je znano, je njegov predhodnik Miran Goslar odstopil zaradi nestrinjanja s politiko Jožka Čuka, predsednika gospodarske zbornice, kot jo je uveljavil pri odpovedi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Novoizvoljenemu predsedniku delodajalcev, ki že vrsto let uspešno vodi Gorenje, čestitamo. Pričakujemo, da bo uspešno vodil tudi delodajalce, vendar ne na račun pravic zaposlenih.

Plamen ugaša

Bivši direktor Plamena iz Kropo Sašo Jevšnik je upravljalcem dolgo dokazoval, da to podjetje iz sestave Slovenskih železarn posluje pozitivno. Šele po njegovem odhodu je novi direktor Marjan Korinšek s pomočjo računskih strokovnjakov dokazal, da je Plamen globoko pod vodo. To na svoji koži najbolj občutijo zaposleni, ki čakajo na zamujene januarske plače. Zaradi tega so ta teden začeli stavkati. Ker jim je Alojz Vrečko, predsednik koncerna Slovenskih železarn, za četrtek obljubil izplačilo plače, so se vrnil na delo. Kot nam je povedal predsednik stavkovnega odbora in Skei Plamena Bojan Gašperšič, bodo na odgovor o prihodnosti podjetja čakali še do torika.

Program Slovenskih železarn predvideva združitev Plamena in Tovila iz Ljubljane. Ker le Tovil posluje uspešno, njegovi delavci nasprotujejo selitvi proizvodnje in svoji premestitvi v Kropo. Zaradi tega so že napovedali stavko. Rešitev težav v Kropi je menda zelo blizu. Banke, ki naj bi dale denar za plače zaposlenih v Plamenu, verjetno računajo, da se bodo poplačale s prodajo Tovilovih objektov in zemljišč v Ljubljani.

Čeprav je sneg po dolinah skopnel že pred časom, se zimske sindikalne igre nadaljujejo. Tokrat so na Sorici tekmovali gradbinci, ki so razmišljali tudi o novi kolektivni pogodbi. Več na strani 10

sindikalni
ZAUPNIK

Delavci morajo temeljito premisliti, kaj podpisujejo
Delavci Metke proti tujemu lastniku
Začetek razčiščevanja v Nami
Dohodnina – Kako uveljaviti olajšave

Milena Sitar, sekretarka Območne organizacije ZSSS za Gorenjsko

DELAVCEM, KI SI SAMI NOČEJO POMAGATI, NE MORE POMAGATI NITI SINDIKAT

Z Mileno Sitar smo se pogovarjali o najtežjih problemih delavcev na Gorenjskem. Povedala je, da je najhuje v Trziču, kjer so zelo blizu ustanovitve javne kuhinje. Hudo je tudi zaposlenim v podjetjih, ki so že bila v stečaju, zdaj pa se delavci bolj bojijo za delo, kot so se pripravljeno bojevati za pravice po kolektivnih pogodbah. Naša sogovornica želi, da bi se utrdili odnosi s Svetom kranjskih sindikatov, saj bi bili združeni po njenem mnenju veliko močnejši.

Gorenjska organizacija ZSSS ima danes od 22 do 30.000 članov. Zaradi zmede na organizacijskem področju je točno število za Mileno zelo težko vprašanje. Največja neznanka so člani na območju občine Kranj. Kar tretjina članov Sveta kranjskih sindikatov je namreč povezana tudi v ZSSS, skoraj toliko članstva pa se povezuje le v sindikate dejavnosti iz seštave ZSSS. Na Gorenjskem deluje devet območnih odborov sindikatov dejavnosti, za katere skrbijo le trije profesionalni sekretarji.

Bogo Košnik, ki poleg Skei in sindikalne pisarne v Radovljici »pokriva« še gostinstvo, se bo kmalu upokojil. Anton Strazišar »pokriva« poleg sindikalne pisarne na Jesenicah še KNG, gradbeništvo in komunalo. Tajniške posle opravlja Jože Drabik, ki je zaposlen le za določen delovni čas. Računovodkinja, ki je tudi socialna delavka pa dela v Trziču, vendar le za polovični delovni čas. Milena Sitar, ki vodi delo območne organizacije, skrbi še za tekstilce, ki imajo tudi zelo veliko problemov, poleg tega pa tudi za trgovce, lesarje, gozdarje in kmetijce.

Poleg v Škofji Loki, kjer je sedež območja, imajo sindikalne pisarne še v Radovljici, Trziču in v Jesenicah. V Škofji Loki dela zanje tudi pravica Milena Uršič, ki pokriva tudi potrebe članstva iz Kranja. Na Jesenicah in v Radovljici dela za ZSSS po pogodbi odvetnik Zdravko Rus, v Trziču pa pravica Marinka Rotar. Pravica sta članom na razpolago med delovnim časom, odvetnik pa le med uradnimi urami. Sitarjeva ugotavlja, da je sedaj največ problemov v kovinski in elektroindustriji, ki je locirana zlasti v zgornjesavski dolini. Gre za bivšo Železarno Jesenice, Verigo za Lesc in Plamen iz Kroke. Članstvo je tam navajeno, da mu pomaga sekretar iz pisarne v Radovljici. Sitarjeva zato želi, da bi Košnikovo delo prevzel kdo iz

tega dela Gorenjske, ki bi imel tudi visoko izobrazbo.

V BPT zelo škriplje

Sedaj je veliko težav tudi v BPT iz Trziča, ki je pred leti že bila v stečaju. Ker niso dobili januarskih plač pred koncem februarja, kar je zadnji rok za izplačilo, so se delavci BPT prejšnji petek odločili, da bodo v ponedeljek začeli stavkati. Direktor jih je potem prek oglašnih desk obvestil, da bodo plače v sredo. Sindikat je stavko prekinil v torek ob 10.30 uri, ker za njeno nadaljevanje ni glasovalo dovolj zaposlenih. Ker je bil predsednik sindikata Pavel Štefe med stavko odsoten, ga je nadomestil sindikalni zaupnik Senad Golubović. Zaposleni so v sredo plačo res dobili. Predstavniki stavkovnega odbora so sodelovali tudi na seji upravnega odbora, kjer so predstavili stavkovne zahteve. Poleg januarskih plač so zahtevali še neizplačan del regresa za lansko leto, prejeli so namreč le 45.000 tolarjev bonov za blago, ki ga proizvajajo v BPT. Prav tako so zahtevali odstop direktorja, ki je lani sam obljubil, da bo, če poslovanje BPT do junija ne bo postalo pozitivno, odšel.

Sitarjeva, ki je na seji sodelovala kot zunanja zaupnica sindikata, je predlagala sklenitev novega socialnega sporazuma med vodstvom in sindikatom podjetja. Prejšnji sporazum je namreč potekel že leta 1994. Člani upravnega odbora so sindikalistom povedali, da pričakujejo razumevanje zaradi likvidnostnih težav v podjetju. Glede na očitke, da stvka ni bilo pravočasno napovedana, jim je Sitarjeva dejala, naj stavko razumejo kot opozorilo, saj plače ne le da kasnijo, so tudi deset odstotkov nižje od določenih s kolektivno pogodbo. Predsednik upravnega odbora je še dejal, da bodo ob sprejemanju zaključnega računa za lansko leto verjetno »rezi«. Sindikalistom je obljubil, da se bo z njimi še sestal.

Zapisnika tega sestanka Sitarjeva še ni dobila. Golubović

pa jo je obvestil, da upravni odbor stavki ni priznal legitimnosti in je zato od zaposlenih zahteval, naj nadomestijo izgubljene ure. Obveščeni so tudi, da zoper sindikat ne bodo ukrepali, odškodnino bodo uveljavljali le od posameznika.

Milena Sitar ugotavlja, da so na Gorenjskem območju daleč najbolj prizadeta podjetja iz Trziča. Zlit je v stečaju, 150 delavcev pa dela za stečajnega upravitelja po pogodbi za določen čas. Ker niso dobili dela regresa za zadnji dve leti, so zaposleni zelo

stus. Sindikalni zaupniki so menili, da bi to bila sprejemljiva rešitev. Po njihovem mnenju bi lahko še žive tovarne to kuhinjo deloma financirale, saj so se »znebile« kar velikega števila delavcev.

Nama nima sreče z direktorji

Problemi niso le v industriji, ampak tudi v trgovini. Večina podjetij te dejavnosti sicer posluje uspešno, med tistimi, ki pa ne, je tudi Nama iz Škofje Loke. Sitarjeva ugotavlja, da zaposleni v njej nimajo sreče z direktorji. Ti delavce le odpuščajo, prostore in dele programov pa prodajajo ali dajejo v najem. Rezultati pa se vseeno slabšajo. Iz Nama zato odhajajo še preostali dobri kadri. Mileni Sitar se ne zdi prav, da odhajajo delavci in delavke na zavod že z 48 leti, da bi tam po petih letih dočakali pokojnino.

Naša sogovornica opozarja še na problematiko zaposlenih pri zasebnikih. Zlasti pri novih delodajalcih se delavci neradi organizirajo v sindikat; če pa se že, pred delodajalci to skrivajo. Tako ravna, ker so pripravljeno delati za vsako ceno. Novi podjetniki pa na njihov račun hitro bogatijo. Takšni nezaščiteni delavci pridejo na sindikat praviloma šele takrat, ko je za zaščito prepozno, pravi Milena. Poleg tega ugotavlja, da inšpekcije in davčni

organi iznajdljivim podjetnikom niso kos. Sitarjeva je prepričana, da mora sindikat delavce pri zasebnih delodajalcih čimbolj osvestiti o njihovih pravicah. Če si sami ne bodo hoteli pomagati, jim namreč tudi sindikat ne bo mogel. Da bi pri tem uspeli, pa se morajo sindikalisti živjeti v položaj delavcev, ki nimajo druge izbire, kot jim jo ponujajo takšni brezobzirni delodajalci.

Za zaključek sva z Mileno Sitar spregovorila še o sindikalni konkurenci in utrjevanju Svobodnih sindikatov. »S Svetom kranjskih sindikatov sodelujemo dobro, zlasti ko gre za kolektivne pogodbe podjetij, svete delavcev, izobraževanje. S KNSS Neodvisnost pa je nekaj več konkurence. Ob stavki v Suknu sva s Koseljevo dobro sodelovali. Prevečkrat naše člane, ko jih nagovarjajo, da bi prestopili k njim, zavajajo. Prepričana pa sem, da bi bilo za članstvo boljše, če bi predvsem s Svetom kranjskih sindikatov še bolje sodelovali.

Skupaj bi bili nedvomno močnejši, saj bi njihova močna pravna služba našo stroko zelo okrepila.« Tako meni Milena Sitar, ki tudi želi, da bi območna organizacija ZSSS za Gorenjsko obdržala sedanje število profesionalnih kadrov in tudi mrežo sindikalnih pisarn.

Franček Kavčič

Milena Sitar, sekretarka gorenjske območne organizacije ZSSS, je po poklicu prosvetna delavka. V sindikat je prišla pred desetimi leti. Sekretarka območne organizacije pa je postala predlani, ko je s te funkcije odšel Sandi Bartol.

V Zlitu ni nič boljše

Sitarjeva se spominja, da so po stečaju BPT vsi zaposleni odšli na zavod. Tistim, ki so delali naprej, pa je podjetje mesečno plačevalo le po 100 mark. Ker prodajajo tudi elektriko iz svoje elektrarne, delavci ne morejo razumeti, da podjetje nima dovolj denarja za plače in druge pravice po kolektivni pogodbi. Številni zaposleni, med njimi je tudi predsednik sindikata, so ji povedali, da ne zaslužijo niti za preživetje, zaradi zamikov izplačil pa odpovedujejo celo malico svojih šolajočih se otrok.

Nekdanje Sukno iz Zapuž propada »sto na uro«, ugotavlja Sitarjeva. Rezultati v Almiri niso najboljši, vendar zaenkrat nekako gre. Boljše gre nekaj več kot 200 delavcem blejskih Vezenin. Podjetje, ki je nastalo po prisilni poravnavi, je nekaj časa vodil kar lastnik, zdaj pa ima novega direktorja, Ljuba Majcna.

nezadovoljni. Stečajni upravitelj Matija Majcen Roblek – to vlogo je opravljal že v BPT, kjer je zdaj v upravnem odboru – nezadovoljnjem pravi, da bodo, če bodo zahtevali preveč, tovarno pač morali zapreti. Sitarjeva meni, da je tekoče poslovanje Zlita pozitivno. Kolektivna pogodba velja tudi za zaposlene pri stečajnem upravitelju. Še posebej zato, ker morajo zelo garati in delati tudi nadure. Obveščena pa je tudi o pritiskih bank na stečajnega upravitelja. Ker bi svoje terjatve rade poplačale, želijo tovarno čimprej prodati. Sitarjeva se skupaj z delavci zaveda, da je mogoče za tovarno, ki dela, iztržiti bistveno več kot za zaprti. Delavci so po njenem mnenju zelo razdvojeni, eni bi radi pritisnili na poslovodstvo, da bi jim izplačevalo vse po kolektivni pogodbi, drugi pa se zadovoljijo s skromnim zaslužkom.

Položaj v Trziču je težak tako, da so se decembra pogovarjali o odprtju javne kuhinje v tem me-

Ganljiva skrb za denacionalizacijske upravičence

Gospod Vinko Krizmanič, katerega glavna zadolžitev v Metalki je skrb za denacionalizirane objekte, trdi, da članek v DE pod gornjim naslovom temeljina neresnici. Gremo kar k stvari.

Ko pravi, da je streha zamakala in da je bilo blago izpostavljeno dežju, to sicer drži za del stavbe, vendar prav v delu objekta, kjer je bila slika posneta, ni nobenega blaga, ki bi mu dež lahko huje škodoval. Če je bilo s posegom seznanjeno vodstvo podjetja, kako da o tem nista nič vedela generalni direktor in pomočnik za maloprodajo? Kdo je potem to vodstvo? To se je dogajalo 7. 2. 1997, o številki 17000 mark najemnine pa je govoril generalni direktor na ustanovni seji sveta delavcev 6. 2. 1997, torej dan pred tem. Kdo torej laže, če je že gospod Krizmanič tako resnicoljuben. Če je denacionalizacijskih upravičencev več in se v silni medsebojni ljubezni ne morejo sporazumeti koliko komu, je to sicer trenutno voda na Metalkin mlin, vendar pa bo najemnine brez dvoma treba kaj hitro plačati z obrestni vred, če zakon o denacionalizaciji, kot kaže, po zaslugi Združene liste in ne g. Krizmaniča ne bo razveljavljen.

Pa še to. »Lastnica, ki ni nikakršna lastnica«, je ga. Valenčičeva, katere pravni zastopnik je dosedanji državni sekretar za privatizacijo dr. Edo Pirkmajer, kar je g. Krizmaniču še kako dobro znano.

Kar se tiče pisanja o skrbi za objekte, za katere je vložen denacionalizacijski zahtevek, kar naj bi počeli kot dobri gospodarji, moram reči, da je to približno tako kot ravnanje kapitana rušilca Zagreb, ki je kot dober

gospodar skušal poskrbeti, da bi ga predali nepoškodovanega z vso opremo in oborožitvijo. Če bi ravnali res kot dobri gospodarji, ne bi dopustili, da je odprtemu dežju izpostavljeno blago že dolga leta na najbolj neprimernem mestu, pa čeprav bi ga lahko zaščitili z minimalnimi stroški in primerjavi s tistim, za kar z lopato zmečemo stran na kupe denarja.

Pa če se vrnem še malo nazaj, ker vsa ta zgodba ima predgodovino. Tudi če ne bi bilo res, kar sem napisal, se je treba vprašati, kako je kaj z informiranjem v Metalki, če z vsem tem ne bi bil seznanjen kot sindikalni zaupnik in član sveta delavcev. Sicer mi tega ne bi bilo treba napisati, ker ni me bi bilo treba razkrivati identitete, saj me k temu ne more nihče prisiliti, vendar mi g. Krizmanič že ne bo očital strahopetnosti, kakor je pred časom on sam ravnal – če je potrebno, bom že povedal kdaj in kako! Časa bo še očitno zadosti.

Mimogrede pa mu lahko še sporočim, če ga že zanima, kako se lahko razreši sindikalni zaupnik, če mu tega ni razložil že sekretar območnega odbora sindikata trgovine Stane Drobnič. Najprej se je treba včlaniti v sindikat – brez tega ne gre; potem je treba biti član iste sindikalne skupine, sklicati zbor članov in izvesti tajno glasovanje o nezaupnici. Če g. Krizmanič kot pravnik tega ne ve, se Metalki kot denacionalizacijski zavezanici ne piše nič dobrega!

Če skličesh sestanek v soboto ob 13.00, ne da bi o tem obvestil prizadete, pri tem pa kot član uprave poskušaj vplivati na delavce, da bi odstranili sindikalnega zaupnika, je to morda povsem v skladu z moralnimi (morda tudi pravnimi) načeli tega gospoda, nikakor pa ne s sindikalnim statutom. Prav tako je malce vprašljivo obtoževati člana sveta delavcev, za zavzemanje za trdi komunistični režim, ker si je drznil pripomniti, da naj bi o špehu, v katerem je popolnoma porušen dotedanji sistem plač in ki ga člani dobijo dva dni pred sejo, kakšno rekel tudi sindikat in da bi morali članom sveta delavcev, izvoljenim na sindikalni listi, omogočiti uskladitev stališč!

Lep sindikalni pozdrav (čeprav preveč korajžen in premalo previden)! Tugomer Kušlan

NAROČILNICA

Naročamo izvod(ov) Delavske enotnosti. Časopis pošiljajte na naslov:

Plačnik teh izvodov je:

Naročnino bomo plačevali vsake tri mesece. Posamezna številka stane 150 tolarjev.

Za naročnika:

Delavska enotnost

je bila ustanovljena 20. novembra 1942 in je glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Izdaja Svet ZSSS, Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana • Za izdajatelja Rajko Lesjak, tel. 310-760 • V. d. odgovornega urednika Franček Kavčič, tel. 13-16-163 • Naročnina 13-10-033, int. 272 • Posamezna številka stane 150 tolarjev • Ziro račun 50101-678-47511 • Tisk: Dnevnik, Ljubljana, Kopitarjeva 6

Obvestilo bralcem in sodelavcem

Prosimo Vas, da vso pošto, naslovljeno na Delavska enotnost, pošiljate na njen novi naslov: Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Delavska enotnost, Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana, poštni predal 97.

Uredništvo

Predsednik sindikata IG Metall za Bavarsko Werner Neugebauer se je pogovarjal s predstavniki Skei na Koroškem

DELAVCI LAHKO OHRANIJO SVOJE PRAVICE, SAMO ČE SE BODO ORGANIZIRANI V SINDIKATE ZANJE TUDI ODLOČNO BORILI

Med tridnevni obiskom v Sloveniji se je delegacija sindikata IG Metall z Bavarske, ki jo je vodil predsednik Werner Neugebauer, med drugim sestala tudi s člani območnega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije za Koroško ter predstavniki osnovnih organizacij Skei iz celotne regije. Na sestanku so sodelovali tudi sekretar območne organizacije ZSSS za Koroško Marjan Barl ter predsednik in sekretar Skei Albert Vodovnik in Vladimir Bizovičar. Ob tej priložnosti je predsednik IG Metalla za Bavarsko Werner Neugebauer zbranim spregovoril o aktualnih gospodarskih razmerah v Nemčiji, o reorganizaciji nemških sindikatov in o prizadevanjih sindikata IG Metall za odpiranje novih delovnih mest.

Svet je gospodarsko med seboj povezan

"Sindikata IG Metall z Bavarske in Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije izredno uspešno sodelujeta že peto leto," je uvodoma dejal Werner Neugebauer. "VIG Metallu smo prepričani, da je sodelovanje sindikatov iz različnih držav izjemno koristno, saj lahko na ta način med seboj izmenjujemo izkušnje in se eden od drugega učimo. To nam pomaga, da smo lahko pri sindikalnem delu v svojih državah vsi skupaj bolj uspešni, kar je izjemno pomembno. Zaradi globalizacije gospodarskega sistema danes namreč položaj delavcev ni več odvisen samo od uspešnosti delovanja sindikata v lastni državi, temveč tudi od razmer, v katerih delajo delavci v drugih državah. Ko denimo sindikalisti v Nemčiji branimo delavske pravice, nam lastniki kapitala grozijo, da bodo, če ne bomo popustili, prenesli proizvodnjo v Slovenijo, kjer je cena dela nižja. Ko se sindikalisti v Sloveniji borite za pravice tukajšnjih delavcev, vam ti isti lastniki kapitala grozijo, da bodo proizvodnjo prenesli na Češko, kjer je cena dela še nižja. Ko se nato tudi češki sindikati borijo za delavske pravice, jim lastniki kapitala pretijo, da bodo proizvodnjo prenesli v Ukrajino ali kakšno drugo državo, kjer je cena dela še nižja. Seveda se zgodba tudi v Ukrajini ne konča. V zvezi s tem pri nas obstaja anekdota, kako si je neki nemško-švicarski menedžer zamislil idealno podjetje: upravo bi imelo v letalu, proizvodnja pa bi bila organizirana na ladajah, ki bi ob izplačilnih dnevih zaplule v teritorialne vode tiste države, kjer bi bila tisti mesec cena dela najnižja."

Kapitalizem ima več obrazov

Neugebauer je poudaril, da kapitalizem danes v svetu nima samo ene oblike, pač pa se srečujemo z različnimi njegovimi tipi. Oblika kapitalizma v posamezni državi je v veliki meri odvisna od aktivnosti sindikatov. "V zahodni Evropi poznamo tip kapitalizma, ki mu lahko rečemo tudi socialni kapitalizem. Zanj so značilni močni sindikati, ki se borijo za uresničevanje in spoštovanje delavskih pravic. Takšen kapitalizem imamo tudi v Nemčiji. Pravo nasprotje socialnega kapitalizma je takoimenovani ameriški, kjer so sindikati izredno šibki. Vanje je vključenih samo okoli osem odstotkov delavcev. Za ta tip kapitalizma je značilno, da so pravice delavcev slabo zavarovane, da je veliko brezposelnih in da je socialni položaj delavcev šibak. Poznamo pa še različne tipe brutalnih kapitalizmov, kjer delavce grobo izkoriščajo, sindikaliste pa šikanirajo ali celo odpuščajo in preganjajo. V Južni Afriki, denimo, so v času apartheida sindikalne voditelje celo ubijali. Skratka, oblika kapitalizma v vsaki posamezni državi je v veliki meri odvisna od tega, kako uspešno delujejo sindikati in kako uspešni so v boju za delavske pravice," je dejal Neugebauer.

Po besedah Neugebauerja smo priče globalizacije svetovnega gospodarstva, za katero je značilna velika brezposelnost. "Po razpadu socializma je v svetu tri milijarde brezposelnih, ki so pripravljene za vsakdanji kruh poprijeti za vsako delo, ne da bi poprej povprašali za plačilo. To s pridom izkoriščajo lastniki kapitala. Kapital danes ne igrava več med seboj samo delavcev v državah Evropske unije, temveč v celotni Evropi in svetu. Včasih so denimo lastniki kapitala delavcem v Nemčiji pretili, da bodo prenesli proizvodnjo v druge države v Evropski uniji, danes pa jim grozijo s prenosom proizvodnje v srednje- in vzhodnoevropske države ali celo na druge kontinente. V sindikatih se moramo zavedati, da bomo bitko za delavske pravice na celi črti iz-

gubili, če se bomo s tem sprijaznili. Mnogi menedžerji bi radi preselili proizvodnjo v tiste države, kjer je delovna sila najcenejša, sindikati pa najbolj pohlevni. Ta miselnost se je, žal, marsikje preselila že tudi v politiko," je dejal Neugebauer.

V Nemčiji je 4,5 milijona brezposelnih

Nato je predsednik IG Metalla za Bavarsko spregovoril o gospodarskih in političnih razmerah, v katerih delujejo sindikati v Nemčiji. Po njegovih besedah je bilo ob nastopu Kohllove vlade leta 1982 v Nemčiji dva milijona brezposelnih, davki so bili za 10 odstotkov nižji kot danes, prispevki za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje pa 5 odstotkov nižji. Sedaj je v Nemčiji 4,5 milijona brezposelnih, socialne razmere, v katerih živijo delavci, pa so veliko slabše kot pred 14 leti. "Vlada je vse restrikcije opravičevala s prizadevanji za zmanjšanje brezposelnosti in za povečanje delovnih mest, vendar se to ni zgodilo," je dejal Neugebauer.

Kakor je povedal Neugebauer, so delavci v Nemčiji od leta 1982 do danes doživeli veliko sprememb, s katerimi so se poslabšali pogoji zavarovanja za primer brezposelnosti ter zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja v Nemčiji čedalje večji," je poudaril Neugebauer. "Za to niso krivi oziroma odgovorni delavci v Nemčiji, saj niso iz leta v leto bolj leni, pač pa neučinkovita gospodarska politika, ki dopušča tako veliko nezaposlenost. Štiri milijone in pol brezposelnih stane nemško gospodarstvo letno 120 milijard mark. Če nam števila brezposelnih ne bo uspelo zmanjšati, bo gospodarstvo še naprej prisiljeno investirati v socialno varnost brezposelnih (trenutno je to največja investicija v Nemčiji), gospodarske razmere pa bodo iz leta v leto slabše."

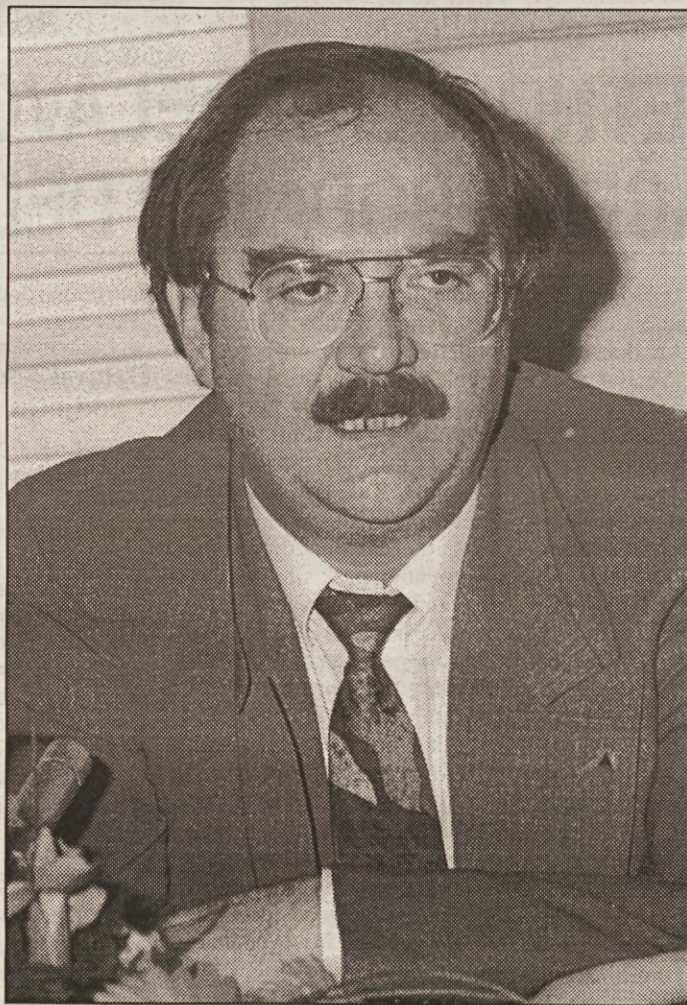
Nemški delavci bodo lahko po novem šli v pokoj šele s 67 leti

Lani septembra je nemška vlada predstavila novi program za ožvitev gospodarske rasti in povečanje števila delovnih mest, ki pa po mnenju predsednika IG Metalla za Bavarsko ni dober. Vlada je predlagala, naj se meja za starostno upokojevanje pri moških premakne s 65 na 67 let, pri ženskah pa iz 60 na 65 let. Prav tako je predlagala, da bi se nadomestila za brezposelnost zmanjšala za tri odstotke. Predlagala je tudi manjšo zaščito delavcev pred odpovedjo delovnega razmerja. Po predlogu bi lahko delodajalec, ki ima manj kot 20 zaposlenih, dal delavcu enodnevni odpovedni rok. "Tako bi ponovno uvedli mezdno delo za en dan, ki smo ga v Nemčiji po zaslugi sindikalnega boja ukiniteli že pred 100 leti," je dejal Neugebauer. "Se

prav posebej pa je delavce razburil predlog, da bi v času bolezni prejeli samo 80-odstotno nadomestilo plače in ne 100-odstotnega kot doslej. Poleg tega je vlada predlagala zmanjšanje tudi cele vrste drugih delavskih pravic. Na osnovi vladnega programa so delodajalci 1. oktobra kljub podpisanim tarifnim pogodbam enostransko zmanjšali boleznine s 100 na 80 odstotkov plače. Zaradi tega so se odnosi med delodajalci in delavci zelo zaostriili, saj imajo v Nemčiji tarifne pogodbe veljavo zakona. Delodajalci so torej zavestno in načrtno kršili tarifne pogodbe. Najhuje pa je, da so pri tem uživali celo podporo nekaterih politikov in medijev. Če bi sindikat IG Metall pozval delavce, naj kršijo tarifne pogodbe, bi nastal v politiki in medijih pravi vik in krik."

Z demonstracijami za delavske pravice

Sindikati so na to odgovorili z demonstracijami v Bonnu, ki se jih je udeležilo 350.000 delavcev. Četrtega novembra je začel proteste IG Metall, ki je organiziral skupno osem množičnih demonstracij in zborovanj, na katerih se je zbralo po 150.000 delavcev. "Napovedali smo, da se bo začel marca in aprila 1997 pravi sindikalni boj, če delodajalci ne bodo spoštovali pravic iz starih tarifnih pogodb. Pri tem nismo mislili več samo na sindikalni boj za nekaj odstotkov višje plače, temveč za pravi družbeno-politični spor z delodajalci na celotni fronti," je dejal Neugebauer.

Werner Neugebauer: Sindikat se lahko uspešno bori za delavske pravice, samo če je močan - vse drugo je beračenje!

"Ko so delodajalci spoznali, da smo se zmanjšanju delavskih pravic resno in odločno uprli in da mislimo iti v bitki za delavske pravice do konca, so popustili. Konec lanskega decembra smo sklenili novo tarifno pogodbo. V njej smo ohranili veliko pravic. Tako so se plače za 1997 leto povečale za 1,5 odstotka, v letu 1998 pa se bodo povečale za 2,5 odstotka. Do leta 2001 bodo delavci v času bolezni prejeli 100-odstotna nadomestila plač. V tarifni pogodbi smo ohranili tudi višino trinajste plače. Za vajece nam je uspelo doseči, da jih je delodajalec dolžan po izteku vajenske dobe zaposliti še najmanj za šest mesecev. Dogovorili smo se tudi za ugodnejše pogoje za predčasno upokojevanje. Prav tako smo

se uspeli dogovoriti, da delodajalci ne smejo enostransko posegati v tarifno pogodbo. Vse to nam je uspelo, ker smo v praksi dokazali, da smo sindikalisti enotni in močni in da smo se sposobni boriti za pravice delavcev. Ni pa nam uspelo preprečiti dviga starostne dobe za upokojevanje kakor tudi ne zmanjšanja nadomestila za čas brezposelnosti. To so vprašanja, ki jih rešuje zvezni parlament z zakonom. Zato smo delavcem povedali, da so to vprašanja, ki jih vsi skupaj rešujemo na volitvah, ko se odločamo, kateri stranki bomo dali svoj glas," je dejal Neugebauer.

Delavci v primežu davčne politike

Po Neugebauerjevih besedah si nemška vlada še naprej prizadeva za zmanjšanje pravic delavcev. Ravno kar potekajo razprave o tem, da bi na eni strani zamrznili prispevke delodajalcev za zdravstveno zavarovanje, hkrati pa naj bi se zvišali prispevki, ki jih morajo plačevati delojemalci. Na področju zdravstva naj bi se zmanjšala solidarnost. Prav tako potekajo razprave o obdavčitvi pokojnin, premožnejši sloji prebivalstva pa naj bi plačevali manjše davke. Minimalno naj bi se znižali tudi davki za delojemalce, vendar naj bi bilo po novem obdavčeno tudi delo ob nedeljah in praznikih. Tako bi delavec v avtomobilski industriji, ki ima povprečno plačo, dobil mesečno 400 mark manjšo plačo kot doslej. "Vse te spremembe vlada izvaja pod geslom: za nova delovna mesta. Vendar pa menim, da se število delovnih mest zaradi tega ne bo povečalo. Naj navedem samo primer. Doslej so imeli zavarovanci pod določenimi pogoji pravico do štiriteenskega okrevanja v zdravilišču. Sedaj nameravajo to pravico zmanjšati na tri tedne. Zaradi tega bo samo v zdraviliščih na Bavarskem 15.000 trajno presežnih delavcev."

"Vse kaže, da želijo nekateri politični krogi v Nemčiji ustvariti nov tip kapitalizma, v katerem bodo sindikati bolj šibki kot danes. Zato moramo sindikalisti delavcem povedati, da ne bodo ohranili svojih pravic, če se ne bomo vsi skupaj zanje borili in če ne bomo aktivni," je dejal Werner Neugebauer.

Obseg delavskih pravic je odvisen od moči sindikata

Da bi bili sindikati v prizadevanjih za delavske pravice čim močnejši, so se v Nemčiji v zadnjem času nekateri sindikati združili. Število zaposlenih v nekaterih panogah se je tako zmanjšalo, da se je moral njihov sindikat združiti s kakšnim večjim, sicer ne bi imel več dovolj moči. To po Neugebauerjevih besedah ni bilo lahko, bilo pa je nujno. "V boju za delavske pravice velja nekaj samo moč, ki jo sindikat mora imeti, če hoče biti v tej bitki uspešen. Vse drugo je beračenje," je bil kategoričen predsednik IG Metalla za Bavarsko.

"Zavedati pa se moramo, da so lahko sindikati močni samo, če sodelujejo tudi na mednarodnem področju. Kako naj bo v današnjih pogojih močan IG Metall na Bavarskem, če ne bi bili močni tudi sindikati v Franciji, Italiji, Sloveniji, na Češkem in v drugih državah? Moramo se dogovarjati in si vzajemno pomagati ter se vsi skupaj boriti za večje pravice delavcev in za višje standarde. Tudi zaradi tega je pomembno sodelovanje med IG Metallom in Skei," je sklenil Werner Neugebauer.

Politika za sindikaliste ne sme biti tabu

Predsedniki osnovnih organizacij Skei s Koroške so gostu postavili veliko vprašanj. Zlasti jih je zanimalo, kakšne pravice imajo delavci v Nemčiji, koliko članarine plačujejo, kako se članarina deli, kako delujejo sindikati, pa tudi, ali se sindikalni funkcionarji ukvarjajo s politiko. V zvezi z zadnjim vprašanjem je Neugebauer povedal, da je v nemških deželnih in zveznem parlamentu veliko poslancev, ki so člani sindikata, poleg tega pa je bilo za poslance na vseh ravneh izvoljenih tudi več deset profesionalnih sindikalnih funkcionarjev. Skratka, za uveljavitev pravic delavcev se nemški sindikalisti borijo tudi preko političnih strank in v parlamentih na vseh ravneh.

Ta teden sta Slovenijo obiskala predsednik avstrijskih kovinarjev (GMBE) Rudolf Nürnberger in madžarskih kovinarjev (VASAS) Laszlo Paszternak. Pogovarjala sta se s predsednikom Skei Albertom Vodovnikom in drugimi člani vodstva tega sindikata. Obiskala sta tudi Revoz iz Novega mesta in ljubljanski Litostroj. Pred koncem pogovora v Litostroju sta za naše glasilo dala tudi kratki izjavi.

Sodelovanje med avstrijskimi, madžarskim in našimi kovinarji ima že zelo globoke korenine. Razvilo pa se je zlasti po osamosvojitvi naše države. Sindikata sosednjih držav sta pomagala tudi pri vstopanju Skei v Evropsko zvezo kovinarjev (EMF) in tudi v svetovno organizacijo IMF.

Lahko rečemo, da gre za

prisrčne bilateralne in trilateralne odnose, ki se kažejo v rednih srečanjih in tudi na sestankih obeh mednarodnih organizacij.

Med obiskom v Revozu sta gosta spraševala o odnosih s tujim lastnikom in o tem, kakšne pravice imajo delavci. Zanimala sta se tudi za odnose med sindikatom in svetom delavcev, saj pri njih nimajo obojega.

V Litostroju pa sta gosta predsednika koncerna spraševala zlasti o kooperantih v tujini in o prestrukturiranju, ki po njihovih izkušnjah ogroža delovna me-

sta. Vprašala sta tudi, kdo pri nas krije stroške presežnih delavcev.

Marjan Pirc, predsednik Skei v koncernu, je gostoma med drugim povedal, da bodo svet delavcev oblikovali po preobrazbi in reorganizaciji koncerna. V novi nadzorni svet, ki se bo oblikoval še v tem mesecu, bo Skei izvolil svoje predstavnike.

Pred zaključnim pogovorom sta gosta povedala:

Rudolf Nürnberger: »Avstrijski, madžarski in slovenski kovinarji smo takoj po osamosvojitvi vaše države navezali neposredne stike.

Ogled proizvodnje v Revozu, na skrajni desni: Rudolf Nürnberger in Laszlo Paszternak.

Foto: S. B.

Od takrat smo imeli več srečanj, za sindikaliste vaših podjetij smo organizirali tudi seminarje. Tudi sedanjí obisk je v funkciji utrjevanja medsebojnih odnosov. Naša srečanja, ki so vsako leto v drugi državi, postajajo tradicionalna.

Včeraj smo v Revozu videli moderno tovarno, ki je vzorna tudi zato, ker v njej deluje Skei. Sindikat podjetja je zaslužen, da so plače in nekatere druge pravice nadravni, ki je določena s kolektivno pogodbo. Litostroj je nasproten primer, saj ima veliko problemov. Pomembno je, da skuša znova

pridobiti tuje kooperante. V boju za interese članstva želim Skei še naprej čimveč uspehov.

Laszlo Paszternak: »Bil se prvi tují sindikalist, ki je po osamosvojitvi prišel v Slovenijo in se sestal s predsednikom Skei. Od takrat je sodelovanje redno, mogoče tudi zato, ker smo oboji izšli iz socialističnega sistema in imamo zaradi tega dokaj podobne probleme.

Mi smo privatizacijo in prestrukturiranje podjetij že končali, zato pri nas ne morete več videti tega, kar smo opazili v Litostroju.

Ker imamo dokaj podobne

Seznanjanje pri predsedniku koncerna Litostroj, z desne proti levi: Rudolf Nürnberger, Albert Vodovnik, Stanislav Stalowsky, Laszlo Paszternak in Arpad Danyi.

naloge, zaščititi moramo čim več delovnih mest, moramo sodelovati še naprej. Sprašujete me, ali je težje meni ali Albertu. Na prvi pogled je težje njemu, saj prestrukturiranje pri vas še ni končano, Skei tudi nima premoženja, ki bi dajalo finančno podlago za njegovo močnejše delovanje. Imamo pa mi več izkušenj s tujim kapitalom. Nekatere so zelo slabe, saj se ponekod do sindikata obnaša pravo sovražno. Zato je prav, da imamo dobre stike z vsemi sindikati, odkoder kapital prihaja k nam.

F. K.

Pogovor s predsednikom Skei v Tovarni akumulatorskih baterij v Mežici Blažem Jugom NE BI BILO PAMETNO, ČE BI DELAVCI NA VRAT NA NOS ZAČELI PRODAJATI DELNICE

«Lastninjenje v našem podjetju se je že končalo. Delavci, bivši zaposleni in upokojenici smo postali večinski lastniki, saj razpolagamo skupno z 41 odstotki delnic. 32 odstotkov jih je v lasti krovnega podjetja (Rudnika Mežica), 27 odstotkov pa jih imajo skladi,» pravi predsednik sindikata kovinske in elektroindustrije v Tovarni akumulatorskih baterij Mežica Blaž Jug, ki je tudi član republiškega odbora Skei. «Delavci, bivši zaposleni in upokojenici bi morali sedaj kot večinski lastniki umno upravljati podjetje. Ne bi bilo prav, če bi ti sedaj na vrat na nos začeli prodajati delnice, če res ne potrebujejo nujno denarja, saj bi potem delavci lahko kaj hitro izgubili večinski delež.»

Tri desetletja razvoja

Za delnice Tovarne akumulatorskih baterij v Mežici danes ne doma ne na tujem ne bi bilo težko najti kupcev, saj tovarna uspešno posluje. «Naša tovarna je začela obratovati pred 32 leti. Takrat je bilo v njej zaposlenih 50 delavcev. Tovarno akumulatorskih baterij so ustanovili, da bi ohranili čim več delovnih mest za delavce rudnika, ki je imel že takrat težave. Prvo desetletje je tovarna proizvajala akumulatorje po licenci švedskega podjetja Tudor, nato pa je uvedla lasten proizvodni program.»

Kako sta vplivala na poslovanje podjetja razpad nekdanjega

jugoslovenskega tržišča in vojna na Balkanu? «Zaradi omenjene krize je moralo nekaj delavcev domov na čakanje. Vendar pa je podjetje krizo prebrodilo v nekaj mesecih in se preusmerilo v izvoz. To je bilo mogoče zlasti zaradi tega, ker se je tovarna že celo desetletje pred tem pripravljala za prodor na tuja tržišča. Ob koncu osemdesetih let je bil zgrajen tudi nov obrat za proizvodnjo štartnih baterij za avtomobile. Sedaj Tovarna akumulatorskih baterij Mežica izvozi že preko 80 odstotkov celotne proizvodnje. Največ izvozimo v Rusijo, Češko, Slovaško in Hrvaško, veliko pa izvažamo tudi na zahodna tržišča,» pojasnjuje Blaž Jug.

Letno Tovarna akumulatorskih baterij, s 380 zaposlenimi proizvede 4500 ton industrijskih baterij, 350.000 avtomobilskih baterij in veliko stacionarnih in specialnih baterij.

Podjetje je že pred dvema letoma za svoje proizvode pridobilo znak kakovosti ISO 9001. Ravno kar pa si v podjetju prizadevajo, da bi pridobili še višje certifikate kakovosti, zlasti na področju ekologije.

Plače presegajo dogovorjene v kolektivni pogodbi

Od dobrih poslovnih rezultatov imajo koristi tudi delavci, ki s prizadevnim delom veliko prispevajo k uspešnosti podjetja. «Plače v našem podjetju so za

12 odstotkov večje, kot določa kolektivna pogodba. Lani smo dobili tudi največji možni regres po kolektivni pogodbi. Izplačan je bil v dveh delih v gotovini. Prav tako prejemamo delavci regres za malico in nadomestilo za prevoz na delo in iz dela v gotovini. Podjetje delavcem plačuje tudi dodatno zdravstveno zavarovanje, prek sindikata pa jim pomaga pri letovanju,» pravi kar malce ponosno Blaž Jug. «Tovarna ima počitniške hišice v Banovcih, v najemu pa ima tudi apartmaje na Pagu in na Braču ter garsonjero na Cresu. Razpis za letovanje v teh objektih v letošnjem letu je že bil objavljen. V omenjenih počitniških zmožljivostih po sindikalnih cenah lahko letovalo 80 družin. Za apartma na morju za štiri osebe za deset dni bo treba denimo odšteti okoli 500 mark.»

Delavci Tovarne akumulatorskih baterij v Mežici, ki delajo v relativno težkih pogojih, uživajo pravice, ki jim jih daje kolektivna pogodba in socialni sporazum. K temu je veliko prispeval tudi sindikat kovinske in elektroindustrije v podjetju, ki si nenehno prizadeva za spoštovanje in razširitev delavskih pravic.

«Morda bodo sedaj, ko je podjetje olastninjeno, nekateri začeli razmišljati, kako bi ustvarjali dobiček na račun delavcev. Vendar pa to ne bi bilo pametno, saj so prvi pogoj za uspešno delo vsakega podjetja zadovoljni delavci, ki za svoje

delo dobijo dogovorjeno plačilo, pravi Jug.

Delavsko soupravljanje v podjetju

Nad uresničevanjem delavskih pravic v podjetju bedi tudi svet delavcev. «Svet delavcev je že konstituiran, vendar pa je njegovo delovanje še v povojih. Delavsko soupravljanje bo očitno v celoti zaživelo šele, ko bo popolnoma končan proces lastninjenja. Sedaj upravlja podjetje še začasni nadzorni svet. Ko pa se bodo pri upravljanju podjetja začeli neposredno srečevati interesi zunanjih lastnikov in delavcev, bo tudi delovanje sveta delavcev dobilo novo vsebino in smisel. Takrat tudi sindikat kovinske in elektroindustrije v podjetju čakajo nove naloge pri uveljavljanju pravic delavcev.»

Tomaž Kšela

PODJETJE EEK HOLDING JE MORALO V STEČAJ

Okrožno sodišče v Murski Soboti je pred nedavnim uvedlo stečajni postopek za zasebno podjetje EEK holding iz Biserjan pri Vidmu ob Ščavnici. Razlog za uvedbo stečajnega postopka, ki ga je predlagala LB-Pomurska banka, je bila prezadolženost in plačilna nesposobnost podjetja. Na naroku so ugotovili, da je decembra lani holdingov dolg znašal že več kot 700 milijonov tolarjev, podjetje pa je imelo okoli 800 dni blokiran žiro račun.

Sodni senat je za stečajnega upravitelja imenoval Emerika Zvera iz Murske Sobote

T. K.

DELAVCI PATHOSA IZ LENARTA STAVKAJO ŽE DRUGI TEDEN

V zasebnem podjetju Pathos iz Lenarta, ki proizvaja nože po Solingenovi licenci, nekaj več kot 60 delavcev stavka že od 3. marca. Stavkajoči zahtevajo izplačilo neizplačanih plač, saj so zadnjo dobili v začetku februarja za november. Poleg tega terjajo tudi izplačilo lanskega regresa za letni dopust.

Predstavniki stavkovnega odbora, ki ga vodi Rajko Glogovac, so se doslej z vodstvom podjetja že nekajkrat pogajali o uresnitvi stavkovnih zahtev, vendar jih vodilni v Pathosu brez pomoči bank očitno ne morejo sami uresničiti. Zato naj bi bil na pobudo območnega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije za Podravje na začetku tedna v Lenartu sestanek med predstavniki vodstva Patosa, SKB banke in Skei. Zaradi zadržanosti predstavnikov banke pa do pogovora

med vsemi partnerji pri reševanju podjetja ni prišlo. Sekretar območnega odbora Skei za Podravje Edi Ozimič pričakuje, da bo ta sestanek še ta teden. Takrat bo tudi več znanega o nadaljnji usodi podjetja in o tem, kako bodo ravnali delavci. Ozimič poudarja, da si Skei prizadeva za ohranitev delovnih mest - vendar za ohranitev plačanih delovnih mest. Od obljub delavci namreč ne morejo živeti.

Podjetje Pathos je začelo obratovati pred natanko letom dni v proizvodnih prostorih nekdanjega Klemosa, ki je moral v stečaj na začetku devetdesetih let. Proizvodni program so takrat pozitivno ocenila tudi pristojna ministrstva. Prebivalci Lenarta in okoliških krajev so bili nove tovarne zelo veseli, saj je v občini okoli 1800 brezposelnih, med njimi veliko kovinarjev.

Podjetje Pathos in prehranbeno industrija Alpe-Adrija iz Maribora sta v zagon proizvodnje vložila okoli 4,5 milijona mark. Dve tretjini zagonskih sredstev so bili krediti SKB banke. Lastnik in direktor podjetja Milan Pomgrajčič je na tiskovni konferenci ob otvoritvi tovarne povedal, da bo podjetje, ki je takrat zaposlovalo 32 delavcev, do konca leta zaposlilo okoli 250 delavcev in letno proizvedlo za preko 25 milijonov mark nožev. Pri uresničevanju poslovnega načrta so očitno nastopile težave, ki jih zdaj na svoji koži še prav posebej občutijo delavci.

T. K.

Obvezno zdravstveno zavarovanje

NAŠE PRAVICE PRI ZDRAVNIKU (2)

Pretekli teden smo bralce Delavske enotnosti seznanili z navodili generalnega direktorja Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije Franca Koširja o nadzoru pooblaščenec Zavoda nad delovanjem samoplačniških ambulant. Gre za nadzor nad pravilnostjo zaračunavanja obveznemu zavarovanju za storitve, zdravila in pripomočke, ki so bili osebam izdani v samoplačniških ambulatah. Zavod pa bo tudi nadziral, kdaj so zavarovane osebe morale neupravičeno plačati zdravstvene storitve, ki nam jih zagotavlja obvezno zdravstveno zavarovanje. Zavarovane osebe lahko dosežejo izredni nadzor Zavoda s pritožbo direktorju območne enote Zavoda. Anonimnost pritožnika je lahko na željo zagotovljena. O novih navodilih za izvajanje nadzora bo javnost obveščena s posebnimi javnimi obvestili, izvajalci pa še pred tem pisno.

Tokrat želimo predstaviti oblike nadzora, ki ga je predpisal generalni direktor Zavoda, v zvezi s čakalnimi knjigami in čakalno dobo.

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije vsako leto podpiše splošni dogovor z izvajalci zdravstvenih storitev in drugimi partnerji, v katerem so opredeljene medsebojne obveznosti. V dogovoru je opredeljen tudi delovni čas in čakalne dobe z namenom, da so zavarovane osebe seznanjene, kdaj lahko dobijo zdravstvene storitve. S ciljem skrajševanja čakalnih dob je bilo določeno tudi minimalno število planiranih obiskov na uro v ambulatah. Zavod za zdravstveno zavarovanje pa ugotavlja, da se čakalne dobe podaljšujejo in uveljavljajo celo na področjih, kjer niso nikoli obstajale.

- Zavod bo zato spremljal delo specialističnih ambulant glede realizacije storitev in števila realiziranih obiskov na uro.
- Stalna naloga uslužbencev območnih enot Zavoda za zdravstveno zavarovanje bo spremljanje pritožb zavarovanih oseb.
- Zavod bo izvedel aktivnosti za informiranje zavarovanih oseb o urnikih in čakalnih dobah, ki so dogovorjene s pogodabami. Cilj je seznaniti zavarovane osebe z njihovimi pravicami.

Zdravstvene storitve bo Zavod za zdravstveno zavarovanje veliko bolj nadziral

Pooblaščenca Zavoda bodo nadzirali:

- 1) delovni čas in število ambulant:
 - a) primerjavo objavljenega urnika z urniki po pogodbah,
 - b) spoštovanje ordinacijskega časa (s telefonskim klicem se preve-

rija, ali ambulanta dela; nadzornik nadzoruje na kraju samem pred začetkom in koncem ordinacijskega časa; nadzor, ali je ordinacijski čas res namenjen obravnavanju zavarovanih oseb (beleženje časa prvega in zadnjega pacienta);

2) minimalno število planiranih obiskov:

- a) redno spremljanje poročil po planu,
- b) ob rednem nadzoru se zahtevajo podatki o številu obiskov v zadnjih 5 dneh dela ambulate in primerjava s knjigo čakajočih

c) dostavitev čakalne knjige na vpogled na sedež območne enote Zavoda,

č) nadzor prilog k računom po zavarovanih osebah z vpisi v čakalnih knjigah;

4) čakalne dobe:

- primerjava dejanskih čakalnih dob s tistimi, ki so določene v pogodbah.

Zavod za zdravstveno zavarovanje bo predhodno opredelil vsebino čakalne knjige in pojasnil razliko med knjigo čakajočih in knjigo naročenih.

V čakalni knjigi mora zato biti tale vsebina:

- zaporedna številka,
- priimek in ime in podatki za identifikacijo zavarovane osebe,
- datum vpisa,
- datum in ura prvega pregleda,
- opombe (na primer odjava ali če ni prišel na prvi pregled itd.).

Pokojninska reforma III.

Pokojninsko zavarovanje po končani reformi

Piše: Lučka Böhm

Z izvolitvijo nove slovenske vlade se končno začne čas razprav o izhodiščih reforme sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki jih je lanskega julija pripravila takratna vlada. V preteklih dveh prispevkih o izhodiščih reforme smo predstavili glavne argumente vlade za reformo in pojasnili razliko med dokladnim in naložbenim tipom pokojninskega zavarovanja. Čas je, da bralcem Delavske enotnosti opišemo, kakšno naj bi bilo slovensko pokojninsko zavarovanje po končani reformi.

Kot smo že pretekli teden povedali, je bistvo reforme nadomestitev sedanjega dokladnega obveznega pokojninskega zavarovanja s kombinacijo dokladnega in naložbenega zavarovanja. Naložbeno zavarovanje pa naj bi se dodatno delilo še na obvezno in prostovoljno.

Shematični prikaz pokojninskega zavarovanja po končani reformi v 21. stoletju:

1. STEBER:	2. STEBER: OBVEZNI DOKLADNI	3. STEBER: OBVEZNI NALOŽBENI	PROSTOVOLJNI (dodatni) NALOŽBENI
FUNKCIJA	zavarovalna + redistributivna	varčevalna + zavarovalna + pospeševanje rasti	varčevalna + zavarovalna
NAČIN DOLOČANJA PRAVIC	vnaprej določene pravice		izpeljane
NAČIN UPRAVLJANJA	javno neodvisno telo	javni + privatni skladi	privatni skladi
NAČIN FINANCIRANJA	dokladni + proračunski	naložbeni	naložbeni

Prihodnjič:

Nadzor zaračunavanja storitev in navodila o delu z zavarovanimi osebami, ki se pritožujejo

Lučka Böhm

PREPREČEVANJE ZLORABE OPOJNIH SNOVI V DELOVNEM OKOLJU

Če bi strnili nekaj splošnih podatkov o ljudeh z izraženo problematiko škodljivega uživanja različnih opojnih snovi, bi za Slovenijo lahko dejali, da je v njej od 40.000 do 100.000 alkoholikov (ocena je različna glede na definicijo alkoholizma), večji del ocen strokovnjakov s tega področja pase združuje po številu 80.000 alkoholikov. To število je nekoliko manjše pri zasvojenih s prepovedanimi drogami, saj je v Sloveniji z njimi zasvojenih od 1500 do 5000 oseb. Za zlorabo različnih zdravil je znano, da je ta pojav v vzponu, da prizadeva predvsem žensko populacijo in da problem tudi številčno ni zanemarljiv.

Pomemben dejavnik, zaradi katerega je v Sloveniji uveden projekt preprečevanja zlorabe opojnih snovi v delovnem okolju je, da je po metodologiji Mednarodne organizacije dela mogoče potrditi, da je 70 odstotkov odvisnikov od alkohola v delovnem razmerju od alkohola v delovnem okolju in predstavlja aktivni del populacije in da je to po metodologiji Mednarodne organizacije dela mogoče potrditi tudi za 60 odstotkov odvisnih od prepovedanih drog.

Eden od zgovornih razlogov za uvedbo tega projekta je tudi, da v Nemčiji ocenjujejo, da stane delodajalca vsak alkoholik približno

60.000 mark zaradi stroškov, ki nastanejo v zvezi z bolezenskimi dopusti, manjšo produktivnostjo in nesrečami, ki jih povzročijo ljudje s čezmernim uživanjem opojnih snovi. V nemčiji ocenjujejo, da je pitje alkohola vzrok vsake četrte nesreče pri delu. Podobne podatke pa imamo tudi v Sloveniji.

Pri nas velja, da je v tej problematiki zaradi tega udeležene petnajst odstotkov aktivne populacije. Za 30 odstotkov nesreč pri delu pa je vzrok pitje alkoholnih pijač. To so seveda pomembni razlogi za ukrepanje prek projektov, katerih vsebina je preventivno delovanje. Samo zakonski in disciplinski ukrepi namreč dokaj omejeno vplivajo na omejevanje tega problema.

Konec leta 1995 je na ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve prišla pobuda iz Mednarodne organizacije dela (ILO), da bi na področju Republike Slovenije izvedli mednarodni projekt z naslovom Aktiviranje podjetij in delavcev z namenom preprečevanja zlorabe opojnih snovi v delovnem okolju. V tem času smo k sodelovanju pritegnili predstavnike vlade, sindikatov, združenja delodajalcev ter seveda strokovnjake, ki se strokovno ukvarjajo z obravnavo in epidemiologijo zasvojenosti in delujejo na področju

problematike različnih oblik zasvojenosti.

Projekt se skuša kot pilotni projekt uveljaviti v šestih državah. Ker se v različnih državah pojavljajo številne oblike zlorab različnih opojnih snovi, je projekt usmerjen v preventivne dejavnosti zoper zlorabo različnih opojnih snovi na ravni primarne preventive. Isti projekt kot v Sloveniji se izvaja že v Madžarski, Romuniji, Latviji, Rusiji in Ukrajini.

Projekt bo potekal na ravni primarne preventive v delovnem okolju, v podjetjih, z različnih področij dejavnosti. V nekaterih državah so v ta projekt vključene jedrske elektrarne, letalska prevozna družba in nekatera podjetja, ki so izredno zanimiva glede na dejavnost, ki jo opravljajo. Pri nas je v šestih podjetjih z različnih področij delavnosti sedaj v projekt vključenih 13.493 zaposlenih, ki so tudi ciljna populacija vseh preventivnih dejavnosti v prihodnosti v okviru tega projekta.

Za izbor podjetij so bili upoševani različni kriteriji. Najpomembnejši pa je bil pisni pristanek vodstva podjetja za sodelovanje pri projektu, saj je izobraževanje vodstva teh podjetij o načinih ravnanja z zaposlenimi s temi problemi eden od pomembnih dejavnikov tega projekta.

Možni učinki in koristi, ki jih bodo imela podjetja od tega projekta, so tako s stališča varnosti pri delu kot zagotavljanja kakovosti dela, množičnega zmanjšanja absentizma in ustrežnejšega načina ravnanja v primerih zlorab opojnih snovi. Posredno se s tem poveča tudi zadovoljstvo zaposlenih pri delu. Projekt bo zaposlenim in socialno-varstvenemu sistemu koristil tudi širše, predvsem v programih, ki se dotikajo družine, osebnega standarda ipd., saj odvisnosti vplivajo na vse ravni socialnega življenja posameznikov in članov njihovih družin.

Mednarodna organizacija dela vedno skuša zagotoviti konsenz pri izvajanju projektov na tripartitni ravni, ki jo sestavljajo vlada, sindikati in delodajalci. Tako je tudi pri nas ustanovljeno tripartitno posvetovalno telo, ki je sestavljeno iz predstavnikov vlade, sindikatov in delodajalskih združenj.

Sedaj vključena podjetja v projekt dokazujejo interes njihovih vodstev za zaposlene, ne samo za učinke njihovega dela. V okviru tega projekta si skušamo prizadevati spodbujati te procese, predvsem ker se je zaradi trenda usmerjanja interesa v ekonomske učinke to področje v zadnjem času postavilo. Ta pilotni projekt vzpostavlja na podlagi mednarodnih izkušenj in priporočil mednarodnih organizacij metodologijo preventivnih aktivnosti, ki bo lahko v pomoč vsem tistim v podjetju, ki bodo želeli spodbuditi aktivnosti na tem področju.

Bojan Regvar,
vodja mednarodnega projekta

Sindikalna lista

Prvi del	marec 1997
1. Dnevnice	
- cela dnevnic (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevnic (od 6 do 8 ur)	1.218,00
2. Kilometrina (od 1. 1. 1997 dalje)	25,50
3. Ločeno življenje	51.098,00
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	12.774,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje oktober-december 96 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 81.573 SIT.

1. Jubilejne nagrade

- za 10 let	40.786,00
- za 20 let	61.180,00
- za 30 let	81.573,00

2. Nagrada ob upokojitvi

3. Solidarnostne pomoči	244.719,00
Vir: Zavod RS za statistiko	81.573,00

Strokovna služba ZSSS

Opomba: Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. L. RS, št. 795), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

Dopolnilni podatki

V skladu z zakonom o izvajanju socialnega sporazuma za leto 1996 (Ur. L. RS, št. 34/96) v sindikalni listi objavljamo podatke, potrebne za izvajanje sporazuma:

1. Minimalna plača za mesec januar, februar in marec 1997 55.942 SIT
2. Regres za letni dopust je v uspešnih podjetjih možno izplačati do višine povprečne plače v gospodarstvu za zadnje 3 mesece v bruto znesku; povprečna plača v bruto znesku za obdobje oktober-december 96 znaša 124.915 SIT

Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

V območnih organizacijah

Zasavje

Petdeset let SGP Zasavje

Kolektiv splošnega gradbenega podjetja Zasavje Trbovlje si je ob praznovanju 50-letnega uspešnega dela izbral slogan "Z garancijo, kvaliteto in uspešnostjo v prihodnje". Podjetje je v 50 letih bistveno prispevalo k celostni podobi Trbovelj in Zasavja, saj je bilo nosilec stanovanjske izgradnje. Zgradili so vrsto industrijskih in turističnih objektov, velik pa je njihov delež tudi v turizmu, še zlasti v Nemčiji.

Na razširjeni letni seji izvršnega odbora sindikata podjetja, ki vključuje vse zaposlene, je predsednik RUDI TOMŠE podal bogato oceno dela sindikata za preteklo obdobje in programske smernice za obdobje 1997-1998.

IVAN KROŠELJ, direktor podjetja, je spregovoril o uspešno končanem lastniškem preoblikovanju podjetja ter pozdravil velik prispevek, ki so ga dali vsi zaposleni, strokovni kadri in sindikat v tem obdobju.

Mijo Popovič in Janez Jeršan iz sindikata gradbenih dejavnosti Slovenije sta ob jubileju predala podjetju za vsestransko delo in razvoj PLAKETO SDGD Slovenije.

Na osrednji slovesnosti so izročili priznanja investitorjem in poslovnim partnerjem. Zbranim je spregovoril tudi predsednik vlade dr. JANEZ DRNOVŠEK. Posebej je podčrtal potrebo po oživljanju gospodarskih dejavnosti v Zasavju, v katerih naj bi imelo pomembno mesto tudi gradbeništvo.

Ciril Urek, sekretar

Bela krajina

Konec stečajev odpira gospodarstvu nove možnosti

O letu 1996 bomo v Svobodnih sindikatih Bele krajine govorili z grenkim priokusom. To leto je bilo leto garanja, strahu in negotovih razmer za velik del zaposlenih v vseh treh belokranjskih občinah: Metliki, Semicu in Črnomlju. Po februarskih dogodkih lanskega leta v Iskri Semič so se razmere po nekaj mesecih le umirile in ta največja tovarna je svoje zelo hude probleme rešila brez novega vala odpuščenja delavcev.

V Metliki se je z resnimi proizvodnimi problemi srečevala suhorska tovarna TPV, kjer je aktivno vlogo skupaj z vodstvom odigral sindikat podjetja. Vodstvo je imelo veliko posluha do perečih problemov zaposlenih. Dogovor, pri katerem je sodelovalo tudi območje Bele krajine, je prinesel spodbudne rešitve za zahtevno avtomobilsko proizvodnjo na Suhorju. Težavam pri izplačevanju plač in regresa se je pridružil tudi IMP Črpalke Metlika, kjer se nikakor nismo mogli dogovoriti za plače, ki naj bi bile v skladu s kolektivno pogodbo. Enaka situacija se nam je pojavljala tudi v gostinstvu Metlika.

V stečaj je moral se pet podjetij pri katerih smo pred sindikata poskrbeli, da so delavci pravočasno prejeli svoje terjatve v stečajnem postopku.

Resnično je bilo leto 1996 črno leto za belokranjske delavce, še posebej je bil črn začetek. Stečaj so bili oklicani v Tekstil Adlešiči, Novosti Črnomelj, Tergusu Črnomelj, Obrti Črnomelj in nazadnje še v Vinteksu Vinici. Delo je izgubilo novo 250 delavcev. Posamezni deli Bele krajine so ostali brez delovnih mest in brez tovarn, ki bi lahko dajale kruh, kar je še posebej izrazito za področje Adlešičev in Vinice z okolico.

Upam, da smo v Beli krajini dosegli najnižjo točko gospodarskega upadanja in propadanja podjetij. V nobenem podjetju sedaj ni videti zelo slabih razmer, zato sem prepričan, da pomeni leto 1997 leto vzpona, leto novih možnosti in leto, ko se bodo na zavodu za zaposlovanje vrste končno začele zmanjševati. Ta optimizem mi vliiva zaključena investicija na Danfossu ter perspektiva proizvodnje v Beltu, ki je sedaj v lasti firme IMP Livar Ivančica Gorica.

Tudi druge tovarne sorazmerno dobro postujejo, kar zaokrožuje pozitivno sliko možnosti belokranjskega gospodarstva.

Jožef Kočevar, sekretar

sindikalni ZAUPNIK

DELAVCI MORAJO TEMELJITO PREMISLITI, KAJ PODPISUJEJO IN V KAJ SE SPUŠČAJO

"Dandanes morajo biti delavci še kako pozorni, kaj podpisujejo in v kaj se spuščajo, saj so zakoni in predpisi na delovnopravem področju tako zapleteni in med seboj prepleteni, da delavci marsikdaj ne morejo oceniti vseh posledic, ki jih lahko ima zanje podpis na določenem dokumentu," opozarja sekretarka območnega odbora sindikata delavcev gradbenih dejavnosti za Podravje Branka Jurak.

To so na svoji koži občutili tudi sedaj že bivši delavci in delavke Tekola. To podjetje je pred leti namreč ustanovilo tri hčerinska podjetja. Eno od teh je tudi podjetje za biro storitve Tekstor, v ustanovitev katerega je podjetje za tehnično zaščitna dela Tekol vložilo 11.760 tolarjev.

"Ob ustanovitvi Tekstorja je vodstvo Tekola povabilo tudi snažilke in varnostnike, naj postanejo družbeniki v novem podjetju. Ker delavci niso vedeli, kaj to zanje pomeni, premlamila pa jih je lepo zvoneča ponudba, so se domala vsi odločili in postali družbeniki: večina delavk in delavcev je v osnovni kapital družbe vložila reci in piši natančno 240 tolarjev. Za denar, ki so ga vložili v novo podjetje, si ne bi mogli privoščiti niti malice v tovarniški menzi, vendar pa so čez noč

ŠTEVILO PODJETIJ Z BLOKIRANIM ŽIRO RAČUNOM V MARIBORU SE POVEČUJE

Konec lanskega leta je imelo po podatkih podružnice agencije za plačilni promet od 4554 podjetij v mariborski mestni občini 680 le-teh več kot pet dni blokiran žiro račun. Leto poprej je imelo žiro račun blokiran 548 podjetij. V takšnih podjetjih je konec lanskega leta delalo blizu devet tisoč delavcev, konec leta 1995 pa, okoli 11.300 delavcev. Preko 300 omenjenih podjetij ima žiro račun blokiran že več kot dve leti. Med njimi je največ družb z omejeno odgovornostjo, ki se ukvarjajo s finančnimi, poslovnimi in tehničnimi storitvami, industrijsko dejavnostjo in trgovino.

Krivilva uspešnosti mariborskega gospodarstva se še ni začela vzpenjati. Nekoč je ustvarjal okoli 15 odstotkov celotnega prihodka vsega slovenskega gospodarstva, v lanskem letu pa jeustvarilo samo sedem odstotkov prihodka slovenskega gospodarstva. V številnih gospodarskih panogah v Mariboru so odhodki presegli prihodek. To velja zlasti za trgovino, industrijo, kmetijstvo, promet in zveze ter obrt. Malce ugodnejši so rezultati na področju gostinstva in turizma, gradbeništva, gozdarstva in na področju finančnih ter poslovnih storitev.

Obetavnější so le podatki o naložbah, vendar so se v Mariboru povečale zlasti državne naložbe. Lani so podjetja v tem mestu investirala skupno 24,6 milijarde tolarjev, od tega Pošta Slovenije in Telekom Slovenije 5,2 milijarde, Dravske elektrarne in Elektro Maribor pa 3,5 milijarde tolarjev. Precej so v Mariboru investirala tudi trgovska podjetja, ki so skupno vložila v razvoj več kot milijard tolarjev. Gradbeniki pa so za nakupe nove opreme in naložbe potrošili preko 600 milijonov tolarjev. Lani so bila investicijsko aktivna še nekatera podjetja na področju strojne, kovinske, kemične in živilskopredelovalne industrije ter kmetijstva.

Sodeč po podatkih, poteka prestrukturiranje mariborskega gospodarstva še vedno izredno počasi. Zato njegovi rezultati čedalje bolj zaostajajo za republiškimi. T. K.

DELAVCI METKE PROTI TUJEMU LASTNIKU

Bivše družbeno podjetje Metka je pred dvema letoma kupil švicarski podjetnik Günther Eckstein in takoj zaposlil 230 delavcev podjetja v stečaju. Novi lastnik je zaposlenim že od začetka dajal le 80-odstotne plače, tudi druge pravice je odmerjal le po minimalnih stopnjah.

Delavci so imeli v začetku kar zadosti dela. Že v lanskem letu pa so občutili prve težave, saj lon poslali za lastnikovo podjetje iz Švice niso bili donosni.

Plača za december je bila zato okrnjena, zaposleni so prejeli le po 15.000 tolarjev, preostanek regresa za februarja. Za izplačilo plače za januar in skoraj nobenih možnosti. Težave so posledica stečaja firme Müller iz Seona. Ker je ta firma potonila, so v Metki obstale Klamatexove stavte. Od takrat ni bilo denarja za nabavo preje, ki je osnova proizvodnje v Metki. Najprej so izgubili delo zaposleni za določen čas. Drugi delavci pa so odhajali na ča-

Kako uveljaviti olajšave

Piše: Brano Mišič

V predzadnji številki Delavske enotnosti je bila objavljena lestvica za ugotavljanje dohodnine. Na dohodnino se ponavadi spomnimo, ko je treba oddati prijavo ranje. Če smo v prejšnjih mesecih preprosto zavrgli mnoge račune za zdravila, knjige, za adaptacijo hiše in podobno, nam jeza sedaj ne bo prav nič koristila. Bomo pač imeli manj odbitnih postavk v prijavi dohodnine in zato višji znesek, kot bi ga imeli, če bi račune pridno hranili.

Počasi se bomo navadili o dohodnini in njenem plačilu razmišljati vnaprej in izkoristili vse bonitete v okviru zakona.

Ker je bila v prejšnji številki Delavske enotnosti objavljena lestvica za obračun dohodnine, tokrat bralec dajemo nekaj splošnih navodil na osnovi mnogih vprašanih delavcev.

Splošna olajšava v višini 11 odstotkov poprečne plače v Republiki Sloveniji za leto 1996 znaša 170.445 tolarjev. To olajšavo uporabijo vsi, tisti z najnižjimi plačami in tisti z najvišjimi. Če je vaš celotni zaslužek v letu 1996 manjši od 170.445 tolarjev, ni nujno, da prijaviš dohodnino. Prav pa je, ker boste v tem primeru dobili povrnjeno plačano akonacijo dohodnine.

Olajšava za vzdrževanje družinskega člana ali enega otroka znaša 154.950 tolarjev. Za dva otroka je olajšava 387.375 tolarjev, za tri pa 597.275 tolarjev. Dostikrat se postavlja vprašanje, ali je možno, da v prijavi napoveš dohodnino uveljavlja olajšavo zakonec, ki med letom tega ni uveljavljal. To je stvar za razmisli. Morda vam bo porazdelitev olajšav za otroke ali uveljavitev le za enega zakonca prinesla v družinskem proračunu celo dobiček.

Vse olajšave znašajo tri odstotke in morajo biti dokumentirane z računi, ki se glasijo na ime delavca. Približno lahko ugotovite, za koliko potrebujete z dokazil računi, če znesek prejema

AKADEMSKI KIPARJI RAZSTAVLJAJO V GORENJU

V podjetjih poslovnega sistema Gorenja v Velenju dokaj široko odpirajo vrata različnim kulturnim dogodkom. Eden izmed takšnih je bila tudi četrtkovni otvoritev razstave kiparskih del svetih akademskih kiparjev, di-

plomantov Akademije za likovno umetnost v Ljubljani. To so Stojan Batič, Mojca Smerdu, Jiri Bezja, Janez Lenassi, Zmago Poselja, Irena Brunec, Izidor Urbančič, Marjan Drev in Mirsad Begič.

Ob otvoritvi razstave 27. februarja v Gorenju je v imenu njegovega vodstva spregovorila Milka Sinkovec. Med drugim je omenila, da se je v likovnem razstavišču Gorenja Servisa v Velenju vrstilo že na desetine predstavitev likovnih ustvarjalcev, slikarjev in kiparjev, različnih stilov in šol, tudi ljubiteljskih. "Vsakdo nam je zapustil določeno sled občutljivosti za lepo, smisla za sporočila barv in oblik, za razumevanje sveta likovne govorice. Vse to želimo, da bi se izražalo tudi na naših proizvodnih, v videzu našega okolja in v celotni podobi celotne korporacije Gorenja..."

Seveda je izrazila posebno zadovoljstvo ob srečanju s tako uglednimi kiparji, ki jih je tokrat

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikati komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Zanimivi pogovori o organiziranosti varnostnikov

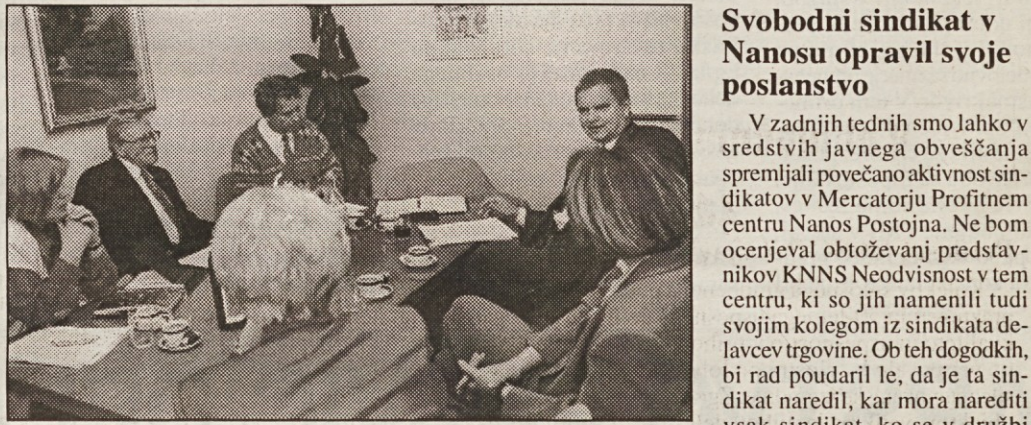
V okviru vključevanja delavcev v sindikat varnostnikov in detektivov sva konec februarja z iniciatorjem Viktorjem Balazičem obiskala podjetje za zasebno varovanje v Mariboru. Do pogovora v Protektu ni prišlo, saj je bil tako njihov sindikalni pooblaščenec kot tudi vodstvo firme na nujnih službenih poteh. V podjetju MPPSTP d.o.o. (v Tamu) pa so zaposleni že člani SKEL.

Dokaj zanimiv pogovor smo imeli v Varnosti Maribor. Poleg sindikalnega zaupnika Matjaša in območnega sekretarja dejavnosti Korošca je v njem nekaj časa sodeloval tudi direktor podjetja Marjan Pišek. Podpri so oblikovanje sindikata varnostnikov, ker bo le tako možna primerjava med organizacijami. Kot najbolj aktualen problem so izpostavili številskega zakonsko določbo o izobrazbi, ki ne omogoča upešovanja pridobljenih znanj in izkušenj. Zaradi tega bi lahko v Sloveniji delo izgubilo več

Sindikati trgovine Slovenije

Tudi trgovci težijo k Evropi

V Sindikatu delavcev trgovine Slovenije smo v tem letu začeli živahno mednarodno sindikalno dejavnost. Tako smo v začetku marca imeli ne enodnevnem obisku v Ljubljani gospoda Jana Furstenborga, vodjo oddelka za trgovinsko dejavnost pri eni najštevilnejših svetovnih sindikalnih organizacij FIET s sedežem v Ženevi. Gospod Furstenborg je hkrati

predsednik sindikata v tem velikem ajdovskem trgovskem podjetju.

Istea dne sem se pogovarjal tudi z vodstvom trgovskega podjetja Kurivo Gorica, o sponornem postopku ugotavljanja delovne uspešnosti pri delavcu, članu Sindikata delavcev trgovine Slovenije. Z dogovorom, ki smo ga dosegli, smo zadovoljni oboji.

V zadnjih tednih smo lahko v sredstvih javnega obveščanja spremljali povečano aktivnost sindikatov in Mercatorju Profitnem centru Nanos Postojna. Ne bom ocenjeval obtoževanj predstavnikov KNNS Neodvisnost v tem centru, ki so jih namenili tudi svojim kolegom iz sindikata delavcev trgovine. Ob teh dogodkih, bi rad poudaril le, da je ta sindikat naredil, kar mora narediti vsak sindikat, ko se v družbi načrtujejo globalne organizacijske spremembe.

Pravočasno je znanal posledice reorganizacije v obvladujoči družbi Mercator d.d., ki jih bodo nedvomno občutili zaposleni, ne samo v Profitnem centru Nanos Postojna, temveč tudi v drugih delih obvladujoče družbe.

Deloval je skladno z določbami kolektivne pogodbe dejavnosti trgovine Slovenije, ki delodajalcem nalagajo, da so delavce dolžni obveščati o pomembnejših poslovnih in razvojnih odločitvah, ki vplivajo na njihov ekonomski in socialni položaj.

Brez groženj s stavko, brez vključevanja politike in obtoževanja drugih sindikatov je sindikat delavcev trgovine v Profitnem centru Nanos Postojna in njegovemu predsedniku Dušanu Djordjeviću uspelo s trdim pogajanjem dobiti, zahtevano pisno informacijo o položaju delavcev Profitnega centra Nanos Postojna po opravljeni reorganizaciji.

Reorganizacija v Profitnem centru Nanos Postojna in dejavnost sindikata delavcev trgovine v tem centru naj bo delodajalcem resen opomin, da velikih in globalnih organizacijskih sprememb ni mogoče izpeljati le v kabinetih njihovih uprav, temveč predvsem z aktivnim sodelovanjem in vključevanjem sindikatov kot predstavnikov prizadetih delavcev. Te pravice si tudi sindikat delavcev trgovine v Profitnem centru Nanos Postojna ni dal vzeti.

Začetek razčiščevanja v Nami

Razširjene koordinacije sindikalnih zaupnikov Naminih družb, ki je bila konec prejšnjega tedna, sta se udeležila tudi sekretar Sindikata delavcev trgovine Slovenije Sandi Bartol in sekretar območnega odbora sindikata delavcev trgovine Ljubljana okolica Stane Drobnič.

Med osnovnimi vzroki za sklic tega organa je bilo povečano nezadovoljstvo delavcev te velike slovenske trgovske družbe in slabi pogoji za delo sindikata.

Sindikalisti iz posameznih sindikalnih zaupnikov onemogočilo učinkovito delo sindikata. Kritični so bili tudi do slabe organizacije dela, ki je v rokah njihovih nadrejenih in se kaže v zahtevah po pretiranem nadurnem delu. Od vodstva Sindikata delavcev trgovine Slovenije so želeli pomoč in posredovanje.

Vodstvo je sindikat podrobno seznanilo s položajem podjetja in nujnih prerezpredvidvah, predvsem v enotah, ki ne dosegajo zelenih poslovnih rezultatov. Pri tem so vodili poudarili, da niso imeli namena onemogočiti dela sindikalnih zaupnikov.

Sindikati smo vodstvu očitali, da delavcev niso skladno z določbami kolektivne pogodbe dejavnosti trgovine Slovenije, pravočasno obveščali o pomembnih poslovnih odločitvah, ki vplivajo na socialni in zaposlitveni položaj delavcev.

Po dokaj burnem pogovoru sta se obe strani dogovorili, da bo vodstvo podjetja v prihodnje o vseh organizacijskih spremembah in poslovnih odločitvah, ki bodo vplivale na delavčev položaj, pravočasno obvestile sindikat. Sindikat pa bo pripravil predlog

Sandi Bartol, sekretar

Anton Turšič in njegova pravica

TRI LETA BREZ PLAČE

Lani avgusta smo v Delavski enotnosti pisali o delavcu PMI iz Maribora Antonu Turšiču, ki je zadnjo plačo dobil spomladi 1994 za november 1993. Anton Turšič je po poklicu elektrotehnik, projektant in računalničar, zaradi operacije na srcu pa ima status invalida. Zato ga v PMI takrat, ko so odpuščali trajno presežne delavce, niso mogli odpustiti. Ščiti ga zakon o delovnih razmerjih, po katerem invalidnih delavcev ni mogoče opredeliti za trajno presežne. Tako je Anton Turšič poleg direktorja še edini zaposlen v PMI. Podjetje je ostalo brez naročil in brez prihodkov, zato Turšič že tri leta ni dobil plače, prav tako pa kot invalid do nedavnega ni dobil izplačanega nadomestila dela osebnega dohodka od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Invalidnim delavcem namreč plačo v celoti izplačuje delodajalec, ZPIZ pa delodajalcu po izplačilu plač refundira določeni znesek.

Anton Turšič ni vedel, kako naj reši problem svojega statusa, saj je moral tri leta hoditi v službo, ne da bi dobil plačo. Če bi prenehal hoditi v službo, bi mu po zakonu delovno razmerje prenehalo po lastni krivdi. V tem primeru ne bil upravičen do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti na zavodu za zaposlovanje. Za Turšiča bi bila edina rešitev, da bi šlo podjetje PMI v stečaj, vendar pa le-tega ni nihče predlagal. Na koncu članka, ki je bil

v Delavski enotnosti objavljen meseca avgusta, samo zato na ministrstva za delo, družino in socialne zadeve naslovili vprašanje, kako naj Anton Turšič reši svoj problem.

Minister Anton Rop je že naslednji teden odgovoril in med drugim zapisal, da bo ministrstvo samo Antona Turšiča povabilo na pogovor in mu pomagalo rešiti vprašanje statusa.

Minister Anton Rop je držal besedo

Minister je držal besedo. Prvega oktobra lani je Anton Turšič prejel pismo državne sekretarke v ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve Nataše Belopavlovič, v katerem ga je povabila na pogovor na ministrstvo z Markom Štrovsom in s predstavniki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

"Na pogovoru sem dobil občutek, da mi hočeje predstavniki ministrstva resnično pomagati," pravi Turšič. "Dogovorili smo se, da mi bo Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot invalidu izplačal nadomestilo osebnega dohodka v višini polovice osebnega dohodka od novembra 1993. Prav tako smo se dogovorili, da bo Agencija za privatizacijo pomagala podjetju PMI v stečaj."

"Sestanek na ministrstvu je bil 7. oktobra lani. Že dva dni kasneje sem po dogovoru s sestanka po-

slal območni enoti ZPIZ zahtevek za izplačilo nadomestila osebnega dohodka. Po metodologiji, za katero smo se dogovorili na sestanku, sem vložil zahtevek za izplačilo 1.379.553 tolarjev kot nadomestilo plače od novembra 1993 naprej. Zamudnih obresti nisem zahteval. Zahtevek sem poslal v vednost tudi na ministrstvo," pojasnjuje Turšič.

"Odgovor pokojninskega zavoda sem dobil 28. novembra. Pozvali so me, naj pošljem pogodbo o zaposlitvi, obračun za plače, ki mi niso bile izplačane, kopijo tožbe, s katero tožim delodajalca zaradi neizplačila plač, in številko žiro računa."

"Ker delodajalca dotlej nisem tožil za izplačilo plač (bal sem se, da bom s tem imel same stroške, hkrati pa se mi je zdelo nesmiselno, saj sem vedel, da podjetje nima niti toliko sredstev, da bi lahko vložilo predlog za stečaj), sem s pomočjo službe pravne pomoči pri območni organizaciji ZSSS za Podravje takoj vložil tožbo zoper delodajalca. Zahtevane dokumente sem območni enoti pokojninskega zavoda poslal 6. decembra. Desetega decembra pa sem jim na njihovo zahtevo izročil tudi delovno knjižico," pravi Turšič.

Dolgotrajni postopek

"Tretjega februarja 1996 so me povabili na pogovor na območno

Minister Tone Rop je pomagal invalidnemu delavcu, ki je ostal brez plače in nadomestila.

enoto Zpiza, kjer so mi povedali, da bom dobil nadomestilo v višini polovice osebnega dohodka od dneva vložitve tožbe zoper delodajalca naprej. Že dvanajstega februarja sem dobil nato tudi ustrezno odločbo, 20. februarja pa so mi izplačali nadomestilo v višini polovice plače za december 1996 in januar 1997. Nadomestilo v višini polovice plače bom prejel, dokler ne bo šlo podjetje v stečaj, potem pa si bom kot brezposelna oseba lahko poiskal socialno varnost na zavodu za zaposlovanje. Agencija za privatizacijo je podjetju že pomagala vložiti predlog za stečaj na mariborsko sodišče," pravi Turšič. Prepričan je, da bo preostanek zahtevanega nadomestila plače od novembra 1993 do no-

vembra 1996 dobil od Zpiza potem, ko bo s svojo tožbo proti delodajalcu na delovnem sodišču uspel.

Kakor kaže, bo Anton Turšič kmalu vendarle rešil problem svojega statusa. Sliši se absurdno, pa je vendarle res: pošteno se je moral potruditi, da se bo končno rešil rednega delovnega razmerja pri delodajalcu, ki mu ni dajal plače.

Če invalidni delavec ne dobi plače, mora delodajalca tožiti takoj

"Iz zgodbe Antona Turšiča pa sledi tudi pouk za vse invalidne delavce, ki ne prejemo plač. Takoj morajo tožiti delodajalca za izplačilo plače in fotokopijo tožbe poslati na zpiz, saj jim bo

le-ta priznal nadomestilo za delo plače šele od datuma vložitve tožbe proti nesolidnemu delodajalcu," pravi sekretarka območnega odbora sindikata delavcev v gradbeništvu za Podravje Branka Jurak, ki je Turšiču v minulih mesecih pomagala, da bi se rešil službe pri nesolidnem delodajalcu.

Kaj reči na koncu? Vsekakor je hvalevredno, da je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve priskočilo Antonu Turšiču na pomoč, saj bi brez njegove pomoči še težje rešil problem svojega statusa ali pa ga sploh ne bi uspel. Res pa je, da je postopek po sestanku na ministrstvu tekel za delavca, ki ne prejema plače, izjemno dolgo. Odkar je ministrstvo ponudilo Turšiču pomoč pa do dneva, ko je dobil od Zpiza izplačano prvo nadomestilo plače, je minilo skoraj šest mesecev. Ali takšnih primerov zares ni mogoče rešiti hitreje?

Bo tudi Milanu Šimplu Vaupotiču moral pomagati minister?

Kakor kaže, pa omenjena vprašanja pri nas tudi zakonsko niso najbolje rešena, saj podobne težave pestijo mnoge delavce. V Mariboru so tako rešili vprašanje statusa Antona Turšiča. V zelo podobnem položaju pa se je znašel invalidni delavec Milan Šimpl Vaupotič iz Projektivno tehnološkega biroja, ki je prav tako v rednem delovnem razmerju, a že nekaj časa ne dobiva ne plače ne nadomestila. O svojem problemu je že obvestil pristojno inšpekcijo za delo. Bo to dovolj ali bo tudi njemu moral priskočiti na pomoč minister?

Tomaz Kšela

VARSTVO PRAVIC DELAVCEV

Iz poročila družbenega pravobranilca Republike Slovenije o stanju, pojavih in problemih na področju varstva družbene lastnine in varstva pravic delavcev v letu 1996

Družbeni pravobranilec Republike Slovenije je v letu 1996 v postopkih za varstvo pravic delavcev iz delovnega razmerja obravnaval 590 zadev, pri čemer je bilo zaključenih 570 zadev in 20 zadev prenešenih v leto 1997.

V funkciji varovanja pravic delavcev, na podlagi 61., 66. in 79. člena zakona o temeljnih pravicah delavcev, družbeni pravobranilec pri delodajalcih vlaga zahteve za začetek disciplinskega postopka; vlaga ugovore zoper odločbe disciplinskega organa prve stopnje; začne postopek pred pristojnim sodiščem zoper odločbe disciplinskega organa, izdane na drugi stopnji, ter nudi varstvo pravic delavcev pri uveljavljanju pravic iz delovnega razmerja.

Dokaj pogosto se pred družbenim pravobranilcem obravnavajo tudi zadeve, ki sodijo v premoženjska razmerja in druga pravna področja, v katera vstopajo občani pri uveljavljanju svojih pravic pri državnih organih in z drugimi organizacijami, ki izvajajo javna pooblastila. V teh primerih gre za nudenje pravne pomoči neuki stranki, kateri je sicer redna pravna pomoč, zaradi materialnih razlogov, nedosegljiva. Pravna pomoč tem osebam se daje v obliki pravnih nasvetov, pred katerimi organi ali organizacijami se lahko pravica uveljavi in na kakšen način, neredko pa se občani v tej smeri sestavi tudi enostavna zasebna vloga.

Ker so postopki družbenega pravobranilca pri odpravljanju ugotovljenih kršitev pravic delavcev vezani izključno na organe delodajalca, z izjemo, ko začne postopek pred sodiščem v disciplinskih zadevah, se ukrepanje začne pri organih delodajalcev. Če družbeni pravobranilec s svojo intervencijo pri delodajalcu ni bil uspešen, pri tem

pa oceni, da primer kaže na očitno kršitev individualne pravice, delavcu, če to zahteva, sestavi tožbo, vedno pa ga napoti na pot pravde. Če oceni, da je ugotovljene kršitve pravic delavcev možno učinkoviteje odpraviti z intervencijo inšpekcijskega organa pristojnega za delo, ga takrat, ko gre za očitne kršitve pravic, določenih z zakonom in kolektivno pogodbo, napoti k temu organu.

V zvezi z navedenim prikazom obravnavanih zadev ugotavljamo, da se pripad zadev po predlagateljih ne spreminja. Po številu zadev glede na leto 1995, je zaslediti rahlo upadanje, sicer pa se dejanska in pravna problematika obravnavanih zadev po svoji strukturi že nekaj let ne spreminja. Večina kršitev pravic izvira iz klasičnih delovnopравnih institutov, kot so: sklenitev in prenehanje delovnega razmerja, prezaaposlovanje na delo k drugemu delodajalcu, razporejanje na drugo delovno mesto, posebno varstvo določenih kategorij delavcev in uveljavljanje materialnih pravic po delu in iz dela. Največ obravnavanih zadev odpade na kršitve pravic zaradi nezakonitih posegov v plače in v druga nadomestila in materialne povračila, ki grede za oškodovanje ali prikrajšanja sicer po temelju nespornih materialnih pravic, ko mora delavec tožiti delodajalca zaradi določitve obsega teh pravic in pridobitve izvršilnega naslova zaradi izterjave.

V nadaljevanju v kratkem povzemamo dejansko in pravno problematiko iz posameznih delovnopравnih institutov, kjer so bile kršitve pravic delavcev najpogostejše:

– za podjetja in gospodarske družbe za značilne kršitve pravic delavcev v zvezi s prenehanjem delovnega razmerja ob nastopu

operativnih razlogov za zmanjšanje števila zaposlenih delavcev. V tem sklopu kršitev so v upadanju kršitve pravic, zaradi nespoštovanja z zakonom predpisane stopnje, vključno z izdajo sklepa o prenehanju delovnega razmerja. V porastu pa so zadeve, ki se nanašajo na kršitve pravic delavca v času trajanja odpovednega roka in po prenehanju delovnega razmerja. Gre za materialno prikrajšanje pri izplačevanju nadomestil in plač, nadomestil v času koriščenja letnega dopusta, pravic iz naslova boleznin in nadomestil. Po prenehanju delovnega razmerja so v porastu kršitve glede določitve višine odpravnin, ki se ob prenehanju delovnega razmerja presežnemu delavcu niti ne izplačajo. Zato je za njihovo izterjavo potrebno pridobiti vložljivo tožbo izvršilni naslov;

– evidentirane so tudi nezakonitosti ob napotitvah delavca na delo k drugemu delodajalcu, ko se ta brez vsakršne materialne pravice ob prenehanju delovnega razmerja s statusom presežnega delavca, prezaopli na delo k drugemu delodajalcu. Pri drugem delodajalcu, pa se po nekaj mesecih dela, tudi brez plačila za opravljeno delo, neredko znajdejo na listi presežnih delavcev, največkrat s statusom začasnega presežnih delavcev. Ker veljavna delovnopравna zakonodaja ne pozna instituta prenehanja delovnega razmerja iz krivdnih razlogov na strani delodajalca, se ti delavci še pred prenehanjem delovnega razmerja znajdejo v odprti brezposelnosti brez vsakršnih materialnih pravic, ki bi jih lahko oz. morali uveljaviti do prvega delodajalca, za uveljavljanja nadomestil iz naslova brezposelnosti pa niso izpolnjeni pogoji, ki jih določa zakon;

– delodajalci se ob ugotavljanju

trajnih presežkov delavcev poslužujejo tudi sicer zakonitega instituta sporazumnega prenehanja delovnega razmerja s priznanjem pavšalne odpravnine. Za posebne kategorije delavcev, ki jim delovno razmerje iz operativnih razlogov že po zakonu ne more prenehati, pa doseženi sporazum nima zakonite podlage. Ta kategorija delavcev namreč mora biti izrecno seznanjena s posledicami sporazumnega prenehanja delovnega razmerja, ker en more uveljavljati pravic iz naslova brezposelnosti pri pristojnem zavodu. Zaskrbnjuje pa je, da so takšni načini prenehanja razmerja v praksi prisotni najpogostejše pri delavcih s statusom invalidne osebe in pri starejših delavcih;

– pogoste kršitve pravic delavcev v zvezi s sklenitvijo in prenehanjem delovnega razmerja je zaslediti pri gospodarskih družbah drobnega gospodarstva in pri samostojnih podjetnikih. Gre za sklepanje delovnega razmerja za določen čas izven okvirov, ki jih določa zakon, največkrat še brez objave prostega delovnega mesta, kar dejansko v praksi postaja pravilo pri sklepanju delovnih razmerij. Pri prenehanju delovnega razmerja pa so evidentirane kršitve in nezakonitosti, ko zaposlenim delovno razmerje preneha, če se delodajalec tako odloči, ne glede na to ali so za to podani zakonski razlogi. Delavcem, zaposlenim pri zasebnih delodajalcih, pa delovno razmerje pogosto preneha z vročitvijo delovne knjižice brez izdaje formalnega sklepa o prenehanju delovnega razmerja;

– za delavce iz prejšnje alineje je značilna ugotovitev, da se največ kršitev materialnih pravic pri njih zaposlenih delavcev, odpravi na podlagi izdanih sodb sodišč, kajti postopki za varstvo pravic pri teh delodajalcih so prava redkost. De-

lavci so zaradi bojzani, da bi še pred potekom roka, za katerega so sklenili delovno razmerje, izgubili delo, teh postopkov v času trajanja delovnega razmerja niti ne poslušujejo. Iz navedenih razlogov so sodbe sodišč časovno zelo odmaknjene od nastanka kršitve pravic delavcev, kar ima za posledico, da dosejene pravice, predvsem terjatve, po pridobitvi izvršilnega naslova, niso več izterljive iz razlogov na strani delodajalca (insolventnost, likvidacija, stečaj, mirovanje, vzporedna podjetja itd.);

– veliko je tudi primerov, ko delavci ne glede na število zaposlenih, po več mesecih za opravljeno delo ne dobijo plač. Zato se od zakonodajalca pričakuje, da bo spremenjena in dopolnjena delovnopравna zakonodaja z uvedbo instituta krivdnega prenehanja delovnega razmerja iz razlogov na strani delodajalca, delavcem zagotovila hitrejšo in učinkovitejšo uveljavljanje pravic iz naslova brezposelnosti, delodajalce pa tudi strožje sankcionirala;

– pogosti so delovni spori s področja prezaaposlovanja in razporejanja na drugo delovno mesto, ko se ukinejo določena delovna mesta, po mnenju prizadetih delavcev, neutemeljeno. Po spremembi akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest, pa delovna mesta s podobnimi delokrogi in drugačnim nazivom največkrat zasedejo privilegirane osebe, ker gre v konkretnih primerih za kršitve pravic delavcev, stožjenih s pravno šikano, jo delavci, ki se odločijo za sodno varstvo svojih pravic, tudi v teh postopkih težko dokažejo. Večji posegi v organizacijsko strukturo zaposlenih in s tem povezano prerazporejanje delavcev ima večkrat za posledico tudi znižanje osnovnih oz. izhodiščnih plač delavcev na novih delovnih mestih;

– kršitve pravic delavcev s statusom invalidne osebe so najpogostejše po pridobitvi tega statusa. Razlog je v nezagotavljanju ustreznega dela, ki bi po priznanju invalidnosti, ustrezalo preostalim

delovnim zmognostim invalidne osebe. Zato se ob pomanjkanju delovnih mest za invalide te osebe sicer razporedijo, vendar na tiktivna delovna mesta, kar delodajalca opravičuje do refundacije sredstev iz blagajne pokojninsko invalidskega zavoda. V praksi pa se delovnopравni status te kategorije delavcev, zaradi pomanjkanja ustreznih delovnih mest, dejansko rešuje z uporabi instituta čakanja na delo doma do ponudbe ustreznega dela pri drugem delodajalcu.

Zadeve s področja ugotavljanja disciplinske odgovornosti, ki jih je družbeni pravobranilec obravnaval v preteklem letu, so bile povezane z ugotavljanjem oškodovanj družbene lastnine. V vseh obravnavanih primerih smo zoper odgovorne osebe dali predloge pristojnim organom in pravni osebi za začetek disciplinskega postopka. V dveh primerih je družbeni pravobranilec zaradi preveritve zakonitosti disciplinskega ukrepa organa druge stopnje, začel postopek pred pristojnim sodiščem. Prav tako je treba v tem sklopu omeniti nekaj intervencij družbenega pravobranilca z namenom, da se odpravijo kršitve pravic delavcev v zvezi z izrečenimi disciplinskimi ukrepi torej ko smo ukrepali v korist delavcev.

Družbeni pravobranilec Republike Slovenije je tudi v letu 1996 evidencialno nekaj primerov kršitev dogovora o kriterijih za sklepanje individualnih pogodb poslovodnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili. Pri sklepanju individualnih pogodb pogodbenice stranke ta dogovor kršijo predvsem v delu, ki se nanaša na kriterije za določanje plač, delitev dobička in na druge pravice iz naslova konkurenčne prepovedi ter drugih posebnih ugodnosti. Opisane kršitve dogovora, je po oceni družbenega pravobranilca za pravne osebe z družbenim kapitalom šteti kot neupravičeno uporabo sredstev pravne osebe. Z odpravljanjem navedenih nezakonitosti družbeni pravobranilec vlaga tožbe na razveljavitev takšnih pogodb.

Pripravil: F. A.

Nov način računanja življenjskih stroškov: več za storitve, manj za izdelke

PO EVROPSKI METODOLOGIJI VIŠJA INFLACIJA

Ko smo se navduševali nad priključitvijo k Evropski uniji, si večina med nami sploh ni zmožila zamisliti, kaj vse se bo s tem pri nas spremenilo, oziroma kaj se bo moralo spremeniti. Zdi se, kot da smo vse dozdaj živeli na drugem planetu... Potrebujemo novo zakonodajo, nove tehnične in druge standarde, novo statistiko, itd. Spisek potrebnih sprememb se zdi neskončen. Drobno poglavje v tem obsežnem seznamu, kljub temu pa pomembna podrobnost, je izračun inflacije po evropsko. Statistični urad je letos začel uporabljati način izračunavanja inflacije, kot je v navadi v Evropski uniji in pokazalo se je, da naš dosedanj izračun tega podatka ni prikazoval v pravi luči. No, spremembe mesečnih podatkov niso velike, vendar se do konca leta lahko nabere pomembna razlika nekaj odstotnih točk, ki rast inflacije morda potisne preko desetodstotne letne stopnje.

Bistvena sprememba v računanju inflacije je računanje inflacije glede na indekse cen življenjskih potrebščin in ne več po drobnoprodajnih cenah. Posameznim skupinam izdelkov, dobrin in storitev je dana nova teža, s katero vplivajo na višino inflacije. Potrošne dobrine so razvrščene v 12 skupin. Dosedaj je blago prispevalo k inflaciji 79 odstotkov, storitve pa 21. Po novem je delež storitev v inflaciji skoraj 34-odstoten, blaga pa 76-odstoten.

Zaradi tega je novi izračun za letošnje januarjo inflacijo nekaj višji. Po starem izračunu je bila 1,1-odstotna, po "evropskem" pa 1,3-odstotna. Pri posameznih skupinah blaga in storitev pa so bile spremembe v izračunu znatnejše. Po starem načinu se je januarja sveža zelenjava podražila za 19,6 odstotka, predelana pa za desetinko odstotka. Novi način pa daje skupni podatek za obe vrsti zelenjav: zelenjava se za 16,6 odstotka. Podobno je pri sadju, ki se je po novem podražilo za 12,1 odstotka (sveže in predelano), prejšnji način računanja podražitev pa je pokazal januarja 11-odstotno podražitev svežega in 0,2-odstotno podražitev predelanega sadja. Po novem načinu so se nekatere vrste blaga bolj podražile, nekatere pa manj. Med tistimi izdelki, ki so se po evropski metodi računanja inflacije celo pocenili, je na primer gradbeni material in avtomobili.

Verjetno je na nove stopnje rasti cen posameznih izdelkov in storitev kaj vplival tudi časovni zamik pri računanju: doslej je statistični urad zaključeval zajemanje cen že nekaj dni pred iztekom meseca (nekajkrat, ko ni bilo veliko sprememb v cenah, je podatek objavil celo pred iztekom meseca, za katerega so podatki veljali); po novem bo upošteval v izračunu vse spremembe cen do zadnjega dne vmesecu, podatke pa bo objavi-

vil med 10. in 15. dnem v naslednjem mesecu.

Evropska unija razvršča blago in storitve, ki pridejo v poštev za računanje inflacije in življenjskih stroškov, v 12 glavnih skupin, od katerih vsaka doprinaša k inflaciji svoj delež, glede na pomen, ki ga ima v življenju državljanov. Statistični urad Slovenije je po tej metodologiji januarja (za zdaj je tako objavil samo podražitev v januarju, za februar pa zaenkrat samo po stari metodi) hrani in brezalkoholnim pijačam namenil 27,3-odstotni delež pri inflaciji, prevoznim stroškom 15,6-, najemini, gorivu in energiji 12,3-odstotni delež, obleki in obutvi 9,4-, stanovanjski opremljeni 7,8-, raznovrstnemu blagu in storitvam 7,7-, gostinskim in drugim storitvam 7,1-, razvedrilni in kulturni 6,7-, alkoholnim pijačam in tobaku 3,2-, poštnim in telefonskim storitvam 1,3-, izobraževanju 1-, medicinskim in lekarniškimi izdelki 0,6-odstotni delež.

Podrobnejši pregled posameznih skupin pokaže, da ima na primer meso več kot 8-odstotni delež pri računanju inflacije, oblačila 6,6-odstotnega, osebni avtomobili 5,8-odstotnega, kruh 3,9-odstotnega, električna energija 3-odstotnega, zelenjava 2,4-odstotnega in tako naprej. Zanimivo je, da stroški za vino dosegajo stroške materialov za popravilo stanovanja (oboje vpliva na inflacijo z 0,7-odstotnim deležem).

M. S.

V Kolinski enake dividende kot lani, v Savi pa predlog še ni izdelan

BLIŽA SE ČAS DELITVE DOBIČKOV

Junij postaja magični mesec za delničarje slovenskih podjetij. Skupščine delničarjev, na katerih razpravljajo o delitvi dobička iz poslovanja v preteklem letu, praviloma organizirajo sredi leta. Čeprav sta od zaključka preteklega poslovnega leta minila dva meseca in pol, uprave nekaterih delniških družb še "cincajo" z objavo predloga delitve dobička, druge pa so že sporočile, kakšno formulo za delitev ustvarjenega dobička bodo delničarjem predlagale. Tako je na primer uprava Kolinske že sporočila, da bo predlagala v izplačilo delničarjem nominalno enako vrednost dividende kot leta 1995. V kranjski Savi denimo, ki je lani po predhodnih podatkih poslovala precej bolje kot leta 1995, uprava še ni pripravila predloga za delitev dobička. Zato delničarjem še ne moremo sporočiti, ali bodo morja letos, prvič doslej, dobili izplačane dividende. Vse doslej dobička v Savi ni bilo toliko, da bi ga bilo smotno razdeljevati.

Letos v Savi, kot kaže, ne bodo veliko investirali. Vzrok so dolgotrajni dogovori z nemškimi Continentalom, dosejanim dolgotrajnim strateškim partnerjem, za novo pogodbo o dolgoročnem strateškem sodelovanju. To pa bi lahko pomenilo, da bi ostalo kaj več dobička za razdelitev, ali pa tudi nasprotno, če pogovori s Continentalom ali kakim drugim možnim partnerjem ne bi bili uspešni.

Lani naj bi v Savi dosegli 256 milijonov tolarjev dobička, precej več kot leto prej. Vendar je bil donos na delniški kapital samo enoodstoten. Prodali so za 350 milijonov mark izdelkov, ali realno za odstotek več. Ker so hkrati za približno 8 odstotkov zmanjšali število zaposlenih, zdaj jih je še 3500, se je za šest odstotkov povečala tudi produktivnost. Tudi v letošnjem letu namerava uprava Save uporabiti enak recept za povečevanje produktivnosti. Proizvo-

dnjo in prodajo želi povečati na 370 do 380 milijonov mark in hkrati odpustiti še nadaljnjih šest odstotkov delavcev. Zaradi tega naj bi se povečal tudi dobiček. Čeprav je dobiček še nizek, je likvidnost družbe dobra, zahtujejo v Savini upravi. Družba je zadolžena za tretjino virov kapitala, za 120 milijonov mark torej. Savina težava je nesorazmerje med tečajem marke in našo inflacijo, saj izvozi devet desetino proizvodnje. Zato je imela lani za 20 milijonov mark nižji dohodek, kot bi ga imela, če tolar ne bi bil precejšen.

V Kolinski bodo tudi letos delili dividende. Nominalno naj bi bile enakovredne lanskim, to pa zato, ker je bil lani čisti dobiček celo nekaj manjši kot leta 1995. Bilo ga je "samo" za 560 milijonov tolarjev, v družbi pa pričakujejo, da bo letošnji spet tolikšen, kot je bil pred dvema letoma.

Razlog za nižji dobiček, kljub precej višjemu kosmatemu do-

nosu iz poslovanja in dobičku iz poslovanja, kot so ju dosegli v letu 1995, vidijo v Kolinski v tem, da so leta 1995 k izrednim dohodkom prišteli dobiček iz podjetij na območju nekdanje Jugoslavije iz let 1993 in 1994. Lani pa so k dobičku prispevali samo rezultati poslovanja vseh v Kolinsko povezanih podjetij in nove naložbe. Rezultati poslovanja pa so bili dobri. Kolinska je lani ustavila za 8,84 milijarde tolarjev prometa, od česar 4,7 milijarde na domačem, 2,8 milijarde pa na tujih trgih.

Uprava meni, da je lani ustvarila zelo čvrsto bazo za nadaljnje uspešno poslovanje tudi v pogojih, ki se obetajo po podpisu pridružitvenega sporazuma z Evropsko unijo in povečane konkurence zaradi tega zlasti na domačem trgu. Kolinska je lani naredila več izdelkov kot v letu 1995 in jih tudi uveljavila na trgu. Zelo pomembno je, da v Sloveniji obvladuje tudi po 60 in več odstotkov trga s posameznimi izdelki in da se trgi na področju bivše Jugoslavije še niso stabilizirali (to odpira možnosti v prihodnosti). Zelo so ponosni na uspešno uveljavitev novih blagovnih znamk in na dobro roko pri naložbah, denimo na nakup Rogaških vrelcev d. o. o. ter na pridobitev certifikata za poslovanje po standardu ISO 9001. Njihove delnice so se lani uvrstile v kotacijo A na Ljubljanski borzi in ob koncu lanskega leta je njihova delnica dosegla 85 odstotkov knjižne vrednosti.

N. L.

Münchenski mednarodni sejem obrti

PRILOŽNOST ZA PRODOR NA SVETOVNI TRG

Tokratna stran "Na tržnem prepihu" ni posvečena sejmom in sejmarijem, vendar je prav, da vsaj omenimo prireditve, ki je postala pravi romarski cilj velikega števila slovenskih obrtnikov in pri njih zaposlenih delavcev - Mednarodni sejem obrti v Münchnu. Obiskovanje sejma, obrtniki in delavci potujejo tja pod okriljem strokovnih ekskurzij, dobrega podprejo tudi skladi za izobraževanje delavcev v obrti.

Zakaj je ta sejem za slovenske obrtnike tako mamljiv? Najprej zaradi visoke ravni sejma, kakovosti izdelkov in novosti, ki privabljajo oči posnemovalcev ali konkurentov. Potem zaradi velikega števila zbranih razstavljalcev, letos jih je 1700 iz 40 držav z vsega sveta. Pomembna je tudi sorazmerna bližina dogajanja. Svoje pa dodajajo tudi tradicionalno obsežni in dobri stiki med gospodarstvi Slovenije in Bavarske. Ne nazadnje pa je za kakega slovenskega podjetje ta sejem lahko tudi vstopnica na tuje trge.

Slovenski obrtniki razstavljajo na sejmu že dvajset let, zdanja leta skupinsko predvsem iz elektro, kovinsko-predelovalne in gumarske dejavnosti. Letos jih na skupnem razstavnem prostoru sodeluje trideset, poleg njih pa še trije inovatorji.

Dobre odnose z bavarskim gospodarstvom so z obiskom sejma v Münchnu potrdili tudi minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja in seveda oba prvaka Obrtne zbornice Slovenije: predsednik Miha Grah ter predsednik upravnega odbora Stanislav Kramberger. Konec koncev ne gre prezreti, da je Obrtna zbornica pred nekaj leti podpisala z bavarsko obrtno zbornico sporazum o sodelovanju. Bavarci na primer zdaj pomagajo pri uvajanju dualnega sistema poklicnega izobraževanja pri nas. Ta sistem izobraževanja je vračanje na v šestdesetih letih presahli sistem vajeniške vzgoje, ki namenja do-

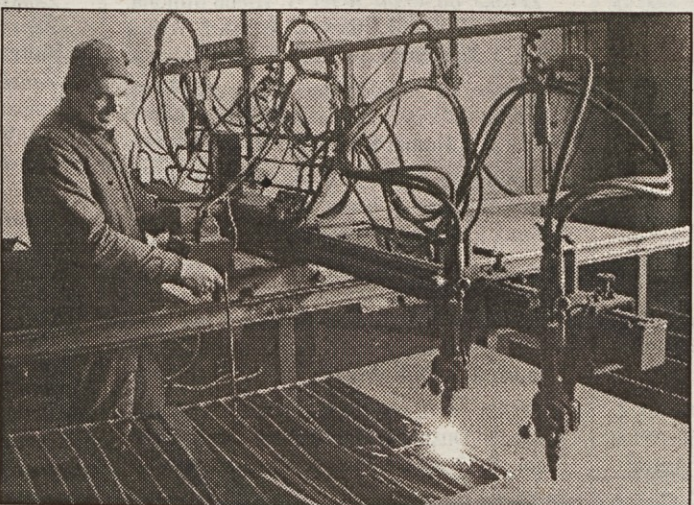
sti večji poudarek praktičnemu pouku, kot donedavni sistem usmerjenega izobraževanja. Poleg tega uvaja tudi staro strokovno lestvico, prek vajenca in pomočnika do mojstra (kar je zakonska zahteva pri odpiranju obratovnic).

Zal je iz leta v leto očitnejše neskladje med slovenskim in nemškim načinom razstavljanja: medtem ko se organizatorji držijo pravila, da vsako leto predstavijo drugo panogo, iz Slovenije iz leta v leto sodelujejo pretežno razstavljalci iz prej omenjenih dejavnosti. V Obrtni zbornici Slovenije zato razmišljajo, ali ne bi v prihodnje kazalo predsta-

vlati slovenske obrti in malih podjetnikov, tako, kot to delajo Nemci, s predstavitvijo ene dejavnosti na vsakem sejmu.

Letošnji sejem je v znamenju slogana "perspektivni srednji razred, obrt in mala ter srednja podjetja na pragu informacijske dobe". Poudarek je na digitalizaciji poslovanja, torej na programski opremljenosti, organizaciji in racionalizaciji poslovanja. Predstavljene so mrežne komunikacije z bankami, dobavitelji, kupci itd. Izjemen poudarek je dan obveščanju obiskovalcev, saj so organizatorji pripravljeni, da vsak tretji obiskovalec sejma pride z namenom, da bi z njega odnesel kaj koristnega znanja, ki bi ga kasneje sam uporabil. Zelo zanimiva je denimo predstavitev digitalnega sveta avtomobilov, kjer se zainteresirani lahko seznanijo s tržnimi nišami v avtomobilski industriji, primernimi za obrtnike in male podjetnike.

N. L.

Slovenski obrtniki razstavljajo na münchenskem sejmu že dvajseto leto, se pa v svoji ponudbi dokaj enostranski. Obrtna zbornica Slovenije se pripravljala, da bi v prihodnje na tem sejmu vsakič razstavljali predvsem obrtniki ene dejavnosti.

Alpe-Adria: šestintrideseta ponovitev

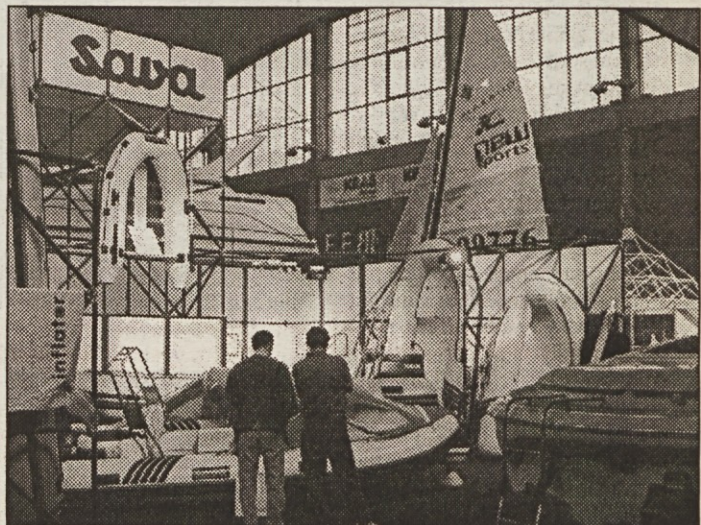
NAŠ EDINI TURISTIČNI SEJEM

Sejem Alpe-Adria se sicer ne more primerjati, denimo z berlinskim sejmom turizma, je pa v Sloveniji edini pravi turistični sejem. Letos bo odprt med 18. in 22. marcem, in je med sedanji sejmami s tem nazivom najstarejši, saj je pravi naslednik nekdanjega sejma Alpe-Adria. Ta je začel pred 36. leti in je dolga leta združeval vse tri današnje sejme Alpe-Adria. Organizator, Ljubljanski sejem, je privabil 220 neposrednih razstavljalcev iz Slovenije in sosednjih držav, ki bodo zavzeli 6000 kvadratnih metrov razstavnih površin na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču. Osrednjo sejmsko prireditve, turistični sejem, bosta spremljali še dve prireditvi, razstava Fotostik in sejem Lov in ribolov.

Turizmu bo namenjena vsa dvorana B. Ljubljana se bo predstavila z osrednjo temo Evropski mesec kulture. Predstavila se bodo tudi mesta, ki imajo z Ljubljano posebne prijateljske vezi, slovensko turistično podobo pa bodo zaokrožili slovenski kraji in območja s svojimi značilnostmi v turizmu in kulturi. Med območji bodo letos posebej opazna Belokranjsko-Dolenjska regija, Pomurje, Gorenjska, Notranjska in Zgornje Posočje. Kot celota bosta nastopili tudi Južna Tirolska in Hrvaška, predstavila pa se bodo še posamezna podjetja iz teh krajev. Drugi prostori razstavišča pa bodo obiskovalcem ponujali ogled manjših plovil in potapljaške opreme (dvorana A); večja plovila bodo na ogled pred dvorano A, v družbi s camping in caravaning opremo (avtodomi, prikolice, šotori); v dvorani A2 bodo razstavljena kolesa, motorji, oprema za pohodništvo, v dvorani C pa kozmetika, oprema za fitness in frizerske salone.

K sejmu o turizmu in prostem času tradicio-

nalno sodi tudi folklor. Zabavnega programa ne bo malo, saj bodo nastopale številne folklorne skupine, kmečka društva, kulturna društva in društva vinogradnikov. Občine Ig, Brezovica, Dobrova-Horjul-Povhovec, Vrhnika in Borovnica bodo med bogatim zabavnim in kulturnim programom podpisale listino o sodelovanju. Tudi športnega programa bo precej, od podpisovanja sponzorskih pogodb do predstavitev pro-

Sejem Alpe-Adria je bil za občane vedno zelo zanimiv. Prva leta je bil zaradi našega gospodarskega položaja izjemna paša za oči; na njem je bilo moč "pod mizo" kupiti italijanski pralni stroj. Zdaj je prilagojen novim potrebam in sedanjemu življenjskemu utripu in standardu.

gramov raznih športnih prireditev. Kot posebno zanimivost naj omenimo, da bo na sejmu Jure Šterk, naš morjeplovec samotar, sedmi sili povedal, kako in kje misli v maju letos začeti novo plovbo okoli sveta. Ve pa se: kdor kaj pove novinarjem, je povedal vsem...

Toliko so nam o prireditvi povedali organizatorji. Dodajamo le še to, da bodo razstavljalci verjetno tudi na tem sejmu za obiskovalce in morebitne kupce pripravili kakšne sejmske popuste.

N. L.

Bogdan Korošec, direktor GPG, podeljuje pokal za prvo mesto ekipi Gradisa.

Predstavniki ekipnih zmagovalcev so visoko dvignili pokale.

Zmagovalcu v kombinaciji Lojzetu Kepicu je pokal izročil najstarejši gradbinec Tone Marn.

34. zimske športne igre gradbincev

Z MISLIMI NA NOVO KOLEKTIVNO POGODBO ZA GRADBINCICE

Čeprav je bila proga strma in ledena, so se po njej tekmovalke spustile hrabro. Ker so nekateri precenili svoje moči in sposobnosti, je bilo nekaj dela tudi za reševalce.

Prejšnjo soboto se je na Sorški planini več kot 400 gradbincev pomerilo v veleslalomu in teku na smučeh. Najštevilčnejše je bilo Gradisovo zastopstvo, ki je tudi zato zmagalo v ekipni konkurenci. Kot nam je povedal Jernej Jeršan, so letos prišli tudi nekateri direktorji, ki jih zadnja leta ni bilo. Prišli so tudi nečlani, saj so povabili prav vse, ki delajo v gradbeništvu. Izkazali so se tudi nekateri sedaj že upokojeni smučarji, ki so pomagali pri podeljevanju priznanj in nastopili tudi kot predtekmovalci.

Zimske igre je organiziral GP Grosuplje, ki letos slavi 50-letnico ustanovitve. Glavnemu

organizatorju Janezu Markoviču je pri tehnični izvedbi tekmovanja pomagal smučarski klub iz Škofje Loke.

Po Jeršanovih besedah je bilo vzdušje na igrah zelo dobro, k čemur je prispevalo tudi sončno in toplo vreme. V sindikatu menijo, da bodo letošnje množične igre spodbudile ponovno širjenje rekreacije med zaposlenimi. Prav zato že sedaj razmišljajo o letnih igrah, ki bodo predvidoma v Zasavju in se bodo končale pred 4. junijem, dnevom gradbincev. Naslednje zimske igre pa bo sta organizirala PUV in Nivo iz Celja.

F. K.

Bo potrebna nova velika stavka?

Kot nam je povedal Jernej Jeršan, sekretar sindikata gradbenih delavcev, si v sindikatu zelo želijo, da bi ob dnevu gradbincev podpisali novo kolektivno pogodbo za gradbeništvu. Dan gradbincev so namreč določili v spomin na uspešno stavko, s katero so stavbinski delavci pred 60 leti izbojevali prvo kolektivno pogodbo.

Sedanja pogajanja bi po njegovih besedah lahko bila uspešna, saj so sindikalisti pripravili skoraj vse rešitve. Skoraj o vsem se se z delodajalci tudi sporazumeli, le pri tarifni prilogi se je zataknilo. Sindikat predlaga, naj bo izhodiščna cena dela gradbincev pet odstotkov nad določeno v splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Na takšno ceno dela bi sindikat takoj pristal. Nova kolektivna pogodba je po Jeršanovem mnenju nujno potrebna tudi zaradi velikega nerada v plačni politiki na področju gradbeništvu.

Fantje so takole čakali na start.

Pred tablo z rezultati v ciljni arenji je bila kar precejšnja gneča.

Rezultati:

Ekipna razvrstitev:

1. GIZ Gradis, 2. PUP in Nivo Celje, 3. GPG Grosuplje, 4. Gradinec Kranj, 5. GP Bohinj, 6. Salonit Anhovo.

Veleslalom

Moški, nad 50 let: 1. Janez Markovič, 2. Carli Aleksander, 3. Senčar Primož, 4. Cvahte Mojmir, 5. Čater Jernej, 6. Kepic Alojz.

Moški, od 40 do 50 let: 1. Ponikvar Andrej, 2. Knežević Dragan, 3. Oštrbenk Franc, 4. Simčič Zorko, 5. Smovnik Jože, 6. Franko Andrej.

Moški, od 30 do 40 let: 1. Štosir Stanko, 2. Potrpin Marjan, 3. Murgelj Matjaž, 4. Miklavžina Zvone, 5. Zupančič Zdenko, 6. Cerar Anton.

Moški, do 30 let: 1. Božičnik Boris, 2. Gorjup Boštjan, 3. Trček Tomaž, 4. Ipavec Aleš, 5. Stanonik Janez, 6. Puhner Franc.

Ženske, nad 50 let: 1. Omahen Marija.

Ženske, od 40 do 50 let: 1. Hlade Simona, 2. Kukovič Zofija, 3. Vrhovec Amalija, 4. Škušek Dragi, 5. Kamenjev Sonja, 6. Kolšek Slavica.

Ženske, od 30 do 40 let: 1. Jakopič Nives, 2. Tancar Andreja, 3. Hlebanja Bojana, 4. Lupuh Marjana, 5. Humar Karmen, 6. Žitnik Cvetka.

Ženske, do 30 let: 1. Bozja Miranda, 2. Pestotnik Barbara, 3. Bajrič Natalija, 4. Jeromel Suzana, 5. Šuligoj Davorina, 6. Hren Barbi.

Tek na smučeh

Moški, nad 50 let: 1. Naglič Franc, 2. Markovič Janez, 3. Kepic Alojz, 4. Korošec Janko, 5. Senčar Primož, 6. Pečnik Erik.

Moški, od 40 do 50 let: 1. Jesenovec Anton, 2. Kartun Dušan, 3. Dodig Boško, 4. Rozman Franc, 5. Urankar Viktor, 6. Korošec Stanko.

Moški, od 30 do 40 let: 1. Rupnik Benedikt, 2. Zavolovšek Zoran, 3. Dolar Roman, 4. Štrukelj Andrej, 5. Pirc Marko, 6. Macuh Borut.

Moški, do 30 let: 1. Podvornik Tomi.

Ženske, nad 50 let: 1. Omahen Marija.

Ženske, od 40 do 50 let: 1. Marinc Angela, 2. Vidrgar Tonca.

Ženske, od 30 do 40 let: 1. Trškan Veronika, 2. Tancar Andreja, 3. Lazar Darja, 4. Lupuh Marija, 5. Videtič Mirka.

Ženske, do 30 let: 1. Pestotnik Barbara.

Kombinacija

Moški, nad 50 let: 1. Markovič Janez, 2. Kepic Alojz, 3. Senčar Primož, 4. Naglič Franc, 5. Korošec Janko, 6. Cerkovnik Rudi.

Moški, od 40 do 50 let: 1. Dodig Boško, 2. Pirc Marko, 3. Murgelj Matjaž, 4. Dolar Roman, 5. Erjavec Stane, 6. Lojen Toni.

Ženske, nad 50 let: 1. Omahen Marija, 2. Vidrgar Tonca.

Ženske, od 40 do 50 let: 1. Marinc Angela, 2. Trškan Veronika, 3. Lupuh Marija, 4. Lazar Darja, 5. Videtič Mirka.

Ženske, do 30 let: 1. Pestotnik Barbara.

Rezultate so razglasili v hotelu Transturist v Škofji Loki, kjer so se udeleženci zabavali dolgo v noč. Menda so nekateri dočakali Heleno Blagne, ki je ta dan pela v sosednji dvorani.

Pogovor z Aleksandrom Videčnikom, publicistom iz Mozirja

Naš sogovornik je izdal že 18 samostojnih del z zgodovinskega in narodopisnega področja. Z njim smo se pogovarjali zlasti zaradi njegovega poznavanja zgodovine delavskega gibanja in ker smo menili, da bi sedanjim sindikalistom lahko svetoval, kako naj se organizirajo za učinkovitejše delo. Kot nam je povedal, je delovno kariero začel v grafični industriji, ta pa je bila v "stari" Jugoslaviji znana po revolucionarnosti. Sindikat grafikov je bil takrat tako močan, da nečlani v tej veji gospodarstva sploh niso mogli dobiti dela. Članarina v grafičnem sindikatu je bila za današnje predstave zelo visoka, več kot četrtino plače.

Grafiki so bili zelo solidarni

Videčnik je začel delati kot stavec v tiskarni Mohorjeve družbe v Celju. V času, ko je začel delovno kariero, so bili delavci te tiskarne odlično organizirani in zelo dobro plačani. Bili so zaprti vase, vendar zelo solidarni. Čeprav so prejeli res dobre plače, so se udeležili tudi protidraginskega shoda tekstilcev. Ko je eden od šefov samovoljno odpustil tiskarja Cirilove tiskarne v Mariboru, so delo ustavili tudi drugi grafiki. Čeprav so imeli ogromno naročil, so zaupniki sindikata, ki jih je vodil Jože Jurač, obvestili ravnatelja tiskarne Frana Kotnika, da bodo stavkali. Vedeli pa so, da morajo dotiskati 80.000 knjig za Mohorjevo družbo.

Ker so delodajalcu bili tudi zvesti, so v soboto popoldne delo podaljšali za pet ur in tako nadomestili čas, ki so ga izgubili s solidarnostno stavko. Grafiki so dotiskane knjige tudi sami odpeljali na železniško postajo. Ko je ravnatelj videl, kaj delajo, jim je rekel le, pošteni pa ste. Za to podaljšano delo niso zahtevali plačila, saj so se zavedali, kako dobro so plačani.

Nemški okupatorji so Videčnika že maja 1941 poslali na prisilno delo v Linz, kjer je nadomestil enega od obolelih kulturbundovcev. Po vojni je večji del delovne kariere opravil v bankah, upokojil se je kot direktor Celjske hranilnice. V Mozirju, kjer je začel publicistično delo, se je preselil šele po upokojitvi leta 1978.

Za delavsko gibanje se je zanimal zlasti zato, ker so ljudje v njegovem novem kraju govorili, da v Gornji Savinjski dolini tega gibanja sploh ni bilo. Ugotovil je, da je v tem delu doline bilo kar precej gozdnih in žagarskih delavcev. Splavarji in furmani so delali le sezonsko.

Bolj kot po delavsko so razmišljali po kmečko

Čeprav jih je bilo precej, pa so bili res slabo organizirani. Tako je bilo zlasti zaradi prenaseljeno-

Foto: S. B.
Aleksander Videčnik

SOCIALIZEM SO POKVARILI POLPROLETARCI

sti, ki je povzročala veliko konkurenco delovne sile. Bilo je tudi več valov izseljevanja. Ljudje pa so bili tudi zelo prestrašeni.

Videčnik si je iz tega časa zapomnil rek, da so morale ženske, če so za veliko noč hotele speči potico, lomiti in tolči kamne. Nekatere kamnolome v Zadrecški dolini, kjer so služile za ta priboljšek, lahko vidimo še danes.

Po Videčnikovih ugotovitvah se je prestrašeno delavstvo v Gornji Savinjski dolini začelo organizirati leta 1937. Jugoslovanska strokovna zveza je takrat dobila podružnice v Ljubnem, Šmartnem ob Dreti in Nazarjih. Tedanja škofovska oblast tega gibanja ni preprečevala, ker se je zanj zavzel Lojze Žumer, upravitelj veleposestva Marijningrad, iz znane družine krščanskih socialistov.

Stavk v tem delu doline med obema vojnama ni bilo. Prišlo je le do pogajanj med gospodarji žag in pri njih zaposlenimi žagarji. Gozdarski delavci so bili organizirani še slabše. Bili so manj izobraženi, njihova delovišča so bila daleč vsakebi. Njihov vodja se je za delavce iz svoje ekipe z lastniki gozdov dogovarjal o vsem. Ker zaposlitve niso bile stalne, je veliko delavcev delalo tako v gozdu

kot pri splavljanju in splavarjenju. Občasno so kot pomožna delovna sila delali tudi na žagah. O delovnih razmerjih ni bilo mogoče govoriti, tudi o socialnem zavarovanju ni nobenega sledu. Ker Videčnik ugotavlja, da niso vodili evidenc delovne sile, je jasno, zakaj se delavci niso mogli organizirati.

Prvi resni spori med delodajalci in delavci leta 1937, ki jih je obravnavalo sodišče v Gornjem Gradu, so privedli do prve oblike kolektivne pogodbe. Videčnik ugotavlja, da so delavci v Gornji Savinjski dolini bolj kot po delavsko razmišljali po kmečko.

Takšno stanje je bilo tudi leta 1941, in je imelo za nekatere zelo hude posledice. Po Videčnikovih raziskavah so okupatorji ubili enega od vodij delavskega gibanja, ker ga je lastnik gozda prijavil, da bi se mu maščeval za revolucionarnost leta 1937.

Lastniki so bili mogotci, ki se za svoje interese nikoli niso sramovali uporabiti žandarmerije. Zaradi prevlade kmečkega življa in ustrahovanja delavcev ni levičastvo v tej dolini nikoli pognalo globljih korenin. Čeprav je bilo med drugo

svetovno vojno tam zelo hudo, je leta 1944 v Šmartnem ob Dreti nastala prva organizacija Delavske enotnosti na Štajerskem. Videčnik je našel celo zapisnik ustanovitvenega sestanka.

Cerkev ni bila domači gospodar

Ker je večina članov Jugoslovanske strokovne zveze našla pot v osvobodilno gibanje, je Videčnik prepričan, da bi tudi v Gornji Savinjski dolini zrastle močno gibanje, če ukupacija ne bi prekinila začetka njegovega oblikovanja.

Še slabše kot delavcem v lesnih in drugih obratih pa se je godilo kmečkim delavcem, hlapcem, deklam in drugim. Zanje je veljal zakon iz sredine prejšnjega stoletja. Bili so povsem odvisni od svojih gospodarjev.

Prvi industrijski obrat v tem predelu Slovenije je bila škofijska žaga, ki jo je veleposestvo Marijningrad leta 1930 ustanovilo na lokaciji sedanjega Glina v Nazarjih.

Glavni lastnik zemlje in gozdov je bila ljubljanska nadškofija. V njeni lasti je bila večina gozdov, zlasti tisti na najboljših legah. Nadškofija je organizirala gozdarsko in prodajno službo. Žagan les so po vodi splavarili do Celja, Beograda in tudi v Romunijo.

Cerkve pa ljudje niso imeli za domačega gospodarja, saj so bili njeni upravniki praviloma tuji, ki domačinom niso bili naklonjeni, pravi Videčnik. Cerkvene upravnike so zato šteli za tujo oblast.

Po drugi svetovni vojni so se razmere zelo spremenile. Razvilo se je zlasti Nazarje, pa tudi drugi kraji so dobili nekaj industrije. Zaposleni so dobili tudi socialno zavarovanje. Življenje se je temeljito izboljšalo, pravi Videčnik.

Stranke so se polastile sindikatov

Po vojni je odšla le tuja gospoda, domačo pa so razlastili. Ker niso bili več »principali«, so prešli med druge sloje.

Današnji položaj delavstva je po Videčnikovih besedah slab zlasti zato, ker ni prave zaščite. Tudi sindikati so postali plen političnih strank. Ker se sindikati marsikdaj razhajajo, se njihova moč in udarnost zmanjšujeta. Da bi ljudje znova občutili relativno socialno varnost, bo treba narediti zelo veliko. V »stari Jugoslaviji« so bili delavci v nekaterih elementih zaščiteni boljše kot v naši novi državi.

Videčnik je zaskrbljen tudi zaradi potujčevanja. Zanj ne krivi le kapitalistov, ampak naše ljudi, še posebej medije, kot sta radio in televizija. Ugotavlja, da slovenskega programa skoraj ne predvajajo, le napovedi so še domače. Predvajanje tujega programa najbolj kvarno vpliva na mlade.

Tudi njemu, ki pogosto obiskuje šole, so učenci za božič zapeli Mary christmas, ne pa svete noči.

Videčnik je prepričan, da bi ta problem morali razreševati zlasti organi oblasti, saj starši za otroke nimajo dovolj časa, ker morajo delati, da bi preživeli.

Potujčevanje bi oblast morala preprečevati

Videčnik opozarja oblast, da bodo generacije mladih odrastle brez zavesti o nujnosti ohranitve slovenske kulture in jezika. Po njegovem mnenju smo premajhni, da bi dovoljevali tolikšen vdor tuje kulture, ki zasvaja zlasti mlade. Da je tako, so po njegovem mnenju krivi tudi politiki, ki med nas sejejo le sovraštvo. Tako pritlehni odnosov, kot so med političnimi strankami sedaj, Slovenija še ni doživela. Tri stranke v "stari" Jugoslaviji so bile res politično nasprotne, njihovi šefi pa se med seboj niso žalili. Videčnik meni, da so zaradi obnašanja strankarskih šefov naši ljudje dokaj zagrenjeni.

Pred drugo svetovno vojno je Videčnik prejemal po 2500 dinarjev plače, od katerih je 500 dajal sindikatu. Takrat so bili vsi zaposleni v sindikatu, saj sicer ne bi dobili dela. Tudi pripadnost organizaciji je bila zelo velika. Mlade grafike so vzgajali starejši. Danes solidarnosti skoraj ni, po Videčnikovem mnenju smo drugače vzgojeni. Odnose med zaposlenimi so pokvarili zlasti polproletarci, ki so ob plači imeli še drugo materialno varnost. Socializem je bil glede tega zelo nedodelan, množice kmetov socializmu niso naredile usluge, je prepričan Videčnik. V primeru slabega plačevanja prav polproletarci namreč niso spoštovali načela, da je treba kruh iskati drugje, ne pa ponižno čakati na boljše čase. Direktorji so jih namreč zlahka prepričali, naj ostanejo, češ da drugje ne bi dobili več.

Franček Kavčič

Zaslужek so dobili kar v gostilnah

Odlomek iz nove knjige »O olcarjih«, ki jo pripravlja Aleksander Videčnik

Še nekaj o plačevanju gozdnih delavcev v času pred drugo svetovno vojno. Kot že omenjeno, delavci niso prejeli plačila neposredno od naročnika del. Vodja skupine je po svoji presoji razdelil med delavce denar. Zato so morali imeti v njega zaupanje. Ni mogoče ugotoviti kakšnih večjih zlorab s strani skupinovodij. V Podvolovlju se govori, da je nekoč neki rižmoster ponoči v spanju govoril, kako da je delavce potegnil, saj ne vedo, da se je dogovoril za večje plačilo, kot pa ga je priznal skupini. Lahko bi torej domnevali, da je do takih zlorab vendarle prihajalo.

V najrevnejših krogih gozdnih delavcev je prihajalo do tega, da so očetje veliko denarja zapili. Izplačila so bila največkrat v kakšni gostilni, zato je bilo dosti prilike potrošiti denar. Upravitelj veleposestva Marijningrad, inž. Lojze Žumer je za zaščito družin uvedel plačevanje na »knjigo«, kot so delavci imenovali ta način. V tem primeru ni bilo denarja na roko, ampak je uprava Marijningrada nakazovala določenim trgovinam denar za pokritje stroškov nabave živilskih in drugih potrebščin. Seveda pa ni bil zaslužek

ustrezen težkemu delu. Toda delovne sile je bilo na pretek in tako je cena le-te padla. Zaradi občasnega zaposlovanja je bil položaj proletariata na vasi slab. Ob neustreznih socialni zaščiti je stvar postajala kritična. V tridesetih letih so se pričeli delavci povezovati v sindikat. V Gornji Savinjski dolini je prevladovalo članstvo v Jugoslovanski strokovni zvezi (krščanski socialisti). K temu je veliko pripomogel upravitelj Marijningrada inž. Žumer, ki ni nasprotoval delavskemu pokretu. V času najhujše krize pred drugo svetovno vojno je celo v Nazarjah ustanovil kon-

zum za delavce. Tu so lahko ceneje kupovali živila. Predvsem žagarski delavci so nekajkrat sprožili manjše spore za plače, toda stavk ni bilo.

Središče sindikalne povezave je bilo Ljubno ob Savinji. V Zadretju pa je bila najštevilnejša delavska organizacija v Šmartnem ob Dreti. Kot smo že poudarili, so se vidneje borili žagarski delavci, toda tudi v obratih veleposestva Marijningrad so z odločnimi zahtevami marsikaj dosegli, čeprav lastnik, škofija v Ljubljani nikakor ni razumel potreba po višanju delavskih mezd, ki so zaradi druginje le skromno pokrivalo življenjske stroške. Položaj je znal omiliti inž. Žumer, ki je med delavci veljal za uglednega strokovnjaka in dobrega človeka. Večkrat je stavljal svojo zaposlitev na kocko, ko je šlo za to, da prepriča škofijo za kakšne dodatne dajatve delavcem.

Seveda je bil vse do druge svetovne vojne položaj delavstva zunaj veleposestva Marijningrad znatno slabši. Zato je pomenilo pravo srečo, če je nekdo dobil delo "pri graščini", tako so ljudje imenovali veleposestvo Marijningrad.

